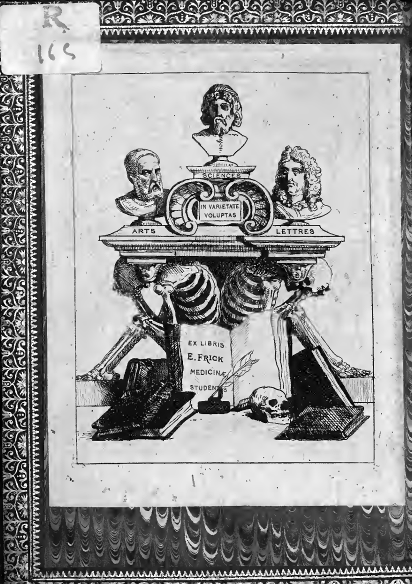
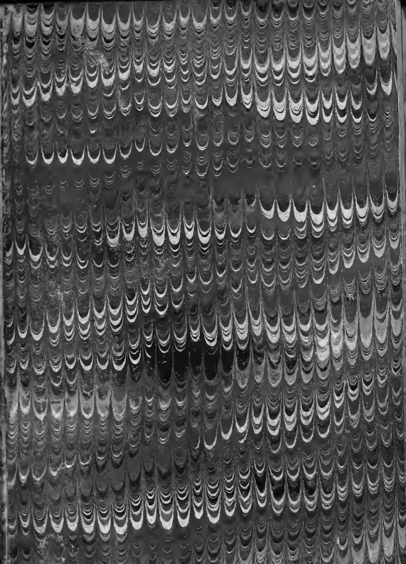

SCIENCES
IN VARIETATE
VOLUPTAS
ARTS
LETTRES
EX LIBRIS
E. FRICK
MEDICINÆ
STUDENTIS

AVGERII FERRERII Toloſatis

MEDICI DE
Pudendagra Lue
Hiſpanica
LIBRI
duo.

Extraict deſdits liures en Françoys, pour les Chirurgiens.

TOLOSAE.

Ex Prælo Ia. Colomies. 1553.

IVLIO CAESARI
Scaligero.

A te principium sumpsit, tibi desinet vltrò
Nominis emergens splendor & aura mei.
Tu primum teneræ ætatis rudimenta probasti,
Laudasti somnos, Pythagoræq; dies,
Astrorumq; vices humanis sortibus aptas.
Ne cesses, mitto Parthenopæa tibi.

SENATORI OPTIMO, AC OMNI DISCIPLINArum genere ornatiss. Petro Montaureo, A. Ferrerius Medicus. S. P. D.

AS *de morbo Hispanico, quem alij gallicum, alij Neapolitanum appellant, Lucubrationes quas superioribus annis cum ex aulico quod illic gerebam negocio Lutetiam diuertissem, Syluij discipulis communicaueram, humanitati doctrinæ ac authoritati tuæ do dedicoq́, Senator æquiss. non vt eas cum susceperis recondas, aut instar literariæ cuiusdam gazæ cum secretioribus dignioribusq́ tuis Musis colludere permittas, sed vt multiplicem illam censuram tuã adhibeas, ac iudices num ex Reip. commodo ac dignitate mea futurum sit, si in lucem tam inelaboratæ & tam cito prodeant. Reipub. quidem interest post tot tantasq́ sæuientis huius mali calamitates superfuisse neminem qui rem (quod aiũt) acu attingeret, hoc est artificiosam præstaret dignoscendi ac curandi methodum: videbantur enim omnes quotquot hanc materiam tractandam suscepissent empyricorum potiùs fauere traditionibus, quàm rationali doctrinæ. Postulabat etiam nominis mei ratio vt quæ*

 tumultuaria

tumultuaria prælectione Lutetiæ à nobis tradita fuerant tornarentur, tornataq; atq; vtcunq; emendata prælo darentur, ne si diutiùs premantur fortasse aliquis præuertat, & quod aliquando tẽtatum est, tumultuarios illos atq; imperfectos labores in lucem emittat. Vtrunq; tu qui regius literarum vindex es, nec honoris mei impatiens, cõsiderabis: etsi opus hoc Reip. vsui fore videris, authorem quoq; vna cum ipso opere dignum existimabis qui per studiosorum ora volitare debeat. sin minùs, imperabis silentium, & debilem materiã ad recoctionem aut lituram remittes. Interim ne te inscriptionis nouitas moueat, aduerte pudẽdagram nobis dici contagiosum illũ morbum Hispanicum: mẽtagræ Romanorum exemplo, quæ quòd a mẽto & osculo progrederetur, talem meruit denominationem. Qua ratione pudendagrã quoq; quòd a pudendis incipiat, appellare qui d prohibebit? Harum & meliorum aliarum rerum te arbitrum ac iudicem statuo. Vale Tolosæ Idibus Augusti.

Pudendagræ

VDENDAGRA Lues Hispanica, nihil aliud est q̃ putredo humorum ex contagióe in coitu magna ex parte contracta, participatione venenatarum exhalationum & spirituum infectorum. Plerunq; tamen cõtingit pueris ex vitioso lacte nutricis hoc morbo laborantis: interdum in vtero matris contrahitur. Quibusdam etiam accidit cõmunicatione lecti, participatione cibi & potus cũ ijs qui cõtagiosis huius mali vlceribus & pustulis adhuc scatent, aut infecto sudore madescunt, Quorũ comessationibus se immiscere valde periculosum est, præsertim quando pustulis oris, & sordidis palati fauciumq; vlceribus adhuc infestantur.

Causæ.

CAVSA procathartica seu externa esse solet coitus cum infecta, & coitu motæ venenatæ exhalationes: aut cum infectis conuersatio. Interna est vitiosa corruptaq; tota massa sanguinea in dies magis ac magis putrescens do-

nec vasis quoq; & solidioribus partibus malum communicetur. Ex quibus meatus vrinarij primò quidem exulcerari solēt, renes offendi, hepar incalescere, & putredine fere accēdi, accensus postea humores adurere, contagiosum calorem cæteris partibus impartiri, fœdis humoribus totum corpus implere. Vnde viscera malemorigerata, pustulas, tumores, maculas liuidas ac rubicundas oriri contingit. Cerebri etiam substantia putredinis ac cōtagionis vitia concipiens excrementosa fit, ideoq; impellente natura, & quod superfluum atq; inutile est segregante facilè dissoluitur: atq; in partes subiectas defluēs tuberositates, nodos, articulorum dolores, aliaq; multa symptomata excitat: plerunq; etiā medullas inuadit atq; inficit. Quibus rationibus moti medici quidā illustres pudendagram ad pituitam referendā putarūt: pituitę nomine ipsam cerebri substātiam, & quicquid a cerebro defluit comprehendentes. Veriùs tamen dixeris causam esse corruptos omnes humores, sed symptomata pituitæ magna ex parte deberi, propter facilē eius defluxum. Pituitam autem hîc intelliges non naturale illud & ad concoctionem reseruatum phlegma, sed salsam, acrem, putrefactā,

 serosam

ſeroſam,ac excrementitiam omnem humiditatem ad pituitæ colorem aut naturam accedentem,in cerebro potiſsimum collectam, in reliquo vero corpore partim deſtillationib⁹, partim concoctionis vel aſsimilationis vitijs coaceruatam. Cum in vtero morbus contrahitur tanquam hęreditarium fit malũ, & tanq̃ corruptum elementum vna cum paterno vel materno ſemine infunditur,aut ſi mater a die conceptionis in morbum inciderit, communicatis fœtui vitioſis infectiſq; humorib⁹ primę conformationis facultates,actiones,atque organa corrumpi neceſſe eſt.

Signa.

SIGNA partim ex ijs quæ ſenſibus obijciuntur,partim ex ægrotãtis ſermonibus colligenda ſunt in hunc modum. Si enim cum artuum & capitis doloribus etiam obtuſis,puſtulæ in fronte,in capite, aut pudendis ſquamoſæ ſiccæ,aut ſanioſæ & putridæ apparuerint,certum habebis indicium morbi Hiſpanici ſi nuper cum infecta coierit. Idq; magis ſi poſt coitum purulentis meatuum vrinaliũ vlceribus & ardore vrinæ primò affectus,

postea citra sufficientem puris purgationem sponte sanatus visus fuerit, aut si cancerosæ virgæ pustulæ quæ primò inuaserunt, postea citra perfectam curationem euanuerint, aut si abscessus qui primò in inguinib⁹ apparuerũt, postea non resoluti, non maturati, aut male detersi in partem interiorem secesserint. Sunt quibus pustulæ cutem non subeunt, sed in diuersis locis liuida quadam rubedine cutis maculatur. Quæ rubedo si nunc disparuerit, paulò post ferè reuertitur: aut pustulas de se ædit. Sunt etiam quibus citra exteriores pustulas & maculas alopecia accidit, cũ oris & fauciũ vlceratione ferè, nec sine artuum doloribus. Cætera symptomata sunt capitis colli & scapularum dolor, spinæ quædam perfrigeratio, tuberositates in capite brachijs & tibijs, alopecia capitis & barbæ, cæterarumq; partium depilatio, vnguium casus, pustulæ in toto corpore, & cutis defædatio. In infantibus, & alijs qui ex coitu malum non contraxerunt, scire conuenit nũm dum in vtero gestarẽtur ægrotare cœperint, nũm a nutricis lacte malũ ortum fuerit, aut ex conuersatione cum infectis. Notandum verò morbum Hispanicum plerunq; foueri in interno corpore sex, septem,

octo,

octo,vel nouem mensibus antequam se manifestius prodat:nisi quod a contagioso illo coitu vsq; in manifestationis diẽ aut macula circa pudendas partes rubra, vel Liuida, aut pustulæ vlcus've in pudendis in fronte vel in ore,aut nodi in capite vel in extremitatibus, aut paulatina procidẽtia capillorum perseuerantiâ suâ internum morbum attestantur.

Curatio,

TRIA sunt in hoc morbo præcipua a quibus curatiuæ indicationes sumuntur. Primũ est vitiosorum & corruptorum humorũ copia. Alterum putredo. Tertium contagio. Copia putredinẽ alit & auget. Putredo adulteratæ caliditatis index est. Adulterat9 calor cõcoctionem vitiat,humores adustioni obtemperantes adurit,cæteros aut dissoluit,aut resoluta subtili substantia condensat ac incrassat. Sic enim adustione crassi,dẽsi,ac tenaci quadam irrigatione lenti humores euadunt.Lentorem ac crassitiem consequitur obstructio. obstructione impeditur transpiratio, fouetur contagio,augetur quæ ex contagione ortum ducebat putrefactio.vnde infinita alia mala oriri

oriri videmus. Dissolutis aduētitio calore humoribus fiunt destillationes & defluxus: atq; ex his pectoris affectus, stomachi subuersiones, colli & articulorum dolores, tuberositates, nodi, & similia. Contagione vitiatur sanguificatio, corrumpuntur humores, inficiuntur spiritus, deprauatur quæ in singulis partibus efficitur concoctio & assimilatio. vnde excremētosum totius corporis habitum reddi contingit. præcipuè verò cerebrum, alimētum quod ad se defertur concoquere, & propter infestæ qualitatis vitium perfectè assimilare recusans, excrementis oppletur: quibus in varias corporis partes distributis, infinita excitatur morborum & symptomatum genera. Constat ergo varium hunc malorum cōcursum ex vna contagione, adiuncta putredine proficisci. Quibus omnibus abigendis propellendisq; opus est remedijs contraria quodammodo facultate præditis. Contagio enim ea quæ infectioni resistunt postulat: Putredo ventilationem, putrium & semiputrium concoctionem: adulteratus calor refrigerationem & emendationem. Lentor ac crassities detersionem & attenuationem: obstructio reclusionem apertionem've: corruptorum humorum

copia

copia multiplicem ac variam euacuationem. Symptomata verò & succedentes affectus quomodo curari debeant suo loco dicemus. Nunc methodicam morbi ipsius curationem proponamus, redigamusq́; in octo capita curatiuas omnes illas indicationes.

PRIMVM ergo remedium sit victus boni succi, facilis concoctionis, minimè excrementitius, attenuans, abstergens, siccans: & vbi intensus erit calor, refrigerans.

SECVNDVM sit facilis leuisq́; purgatio, quam minoratiuam vocant.

TERTIVM venæ sectio, in quib⁹ expedit.

QVARTVM corporis atq; humorum qui excerni debẽt præparatio, attenuando, tergẽdo, aperiendo, corpora fluida faciendo.

QVINTVM plenior humorum euacuatio

SEXTVM particulares euacuationes: vt tandem resecatis prauis humoribus, & apertis vndiq; meatibus ventilationi & perspirationi locus sit, inhibeaturq́; putrefactio.

SEPTIMVM symptomatum ac morborum tanq̃ symptomata succedentium curatio

OCTAVO loco potissimum infectionis ac contagionis seminaria extinguenda ac interimenda proponuntur. Quod tamen non solũ in fine

in fine curationis, verumetiam p totum morbidecursum vtiliter efficitur.

I. *Victus.*

LICET Lues Hispanica totam massam sanguineam atq; humores omnes occupet, victũ tñ vt & cætera remedia ita instituere oportet vt vincentis & magis peccantis humoris ratio habeatur. vincente siquidem & magis peccãte bile ad refrigerationem procliuior esse debet. vincente pituita ad maiorem abstersionẽ & attenuationem. Præpollente verò melancholia ad attenuationem citra vehementem siccitatẽ. In genere cõducunt alimẽta omnia boni succi, facilis cõcoctionis minimè excrementitia, vt gallinacei gñis mares & fœminę, perdices, attagenæ, phasiani, pulli columbarũ, merulæ, turdi, turtures, turricolæ & montanæ auiculæ, cuniculi iuniores, iecinora & testes gallinaceorum, pedes & alæ volatilium præsertim gallinacei generis, pedes veruecini, suilli, vitulini, atq; ex ipsis confectum gelu, oua gallinarum & Phasianarum recentia tremula sorbilia. Carnes veruecinæ, hædinæ, & vitulinæ assæ, vt plurimũ vsurpantur. Panis sit triticeus,

ticeus,nõnihil furfuraceus vt abstergat:sit autem probè confectus adhıbita prius maceratione & debita fermentatione, & in clibano vel fornace decoquatur,non in cineribus,aut foci tegula.Biscoctum ob siccitatẽ præferunt aliqui:nos ob coctionis difficultatem & succi crassitiem reijcimus.Conferet etiam panis elotus,atq; ex sorbitionibus ptisana cũ mulsa,concurrente vero multa pituita cum hisso po pulegio anetho origano. Conuenient etiã panata,& lac amigdalarum dulcium, interdũ etiam alica,& iuscula omnia ex prædictis carnibus parata.præstabit tamen assis quã iusculis aut elixis vti.Si quando oleribus opus sit, conceduntur lactuca portulaca acetosa & ad moderate abstergendum aperiendumq; gingidium seu cherefolium,endiuia, cichorium, scariola,lupulus, asparagi,borago, buglossa: & cum euidenti attenuatione opus est, mẽta, feniculus,saluia,hissopus, melissa, maiorana, apium,petroselinum,pulegium,serpillũ,thymbra,anethum,quibus contagionis emendãdæ gratia adijcies bethonicam,pimpinellam, dictamnum,hypericum,tormentillam,verbenã, carduum benedictum,angelicam, vincetoxicum,calendulam,rosmarinum,balsamitã, scabiosam,

biosam,thymum,origanum: Cauendo tamen ne horum vsu vitiosos humores accersas. Admittes etiã vuas passas,carycas,pruna & pyra cocta: cappares,amygdalas,pinearum & pistacearum nucleos.In condimentis vero licebit vti aceto,omphacio,succo acetosæ,succo granatorum,succis citriorũ & arantiorũ,& aqua rosata exuperante caliditate,& inflammationem minitantibus pustulis: interdum etiam mulsa,vino,succo passularũ,melle, cinnamomo,croco,nuce moschata,macere, cariofillis, aniso,fæniculo,vbi humiditates & flatus prævaluerint. Abstinendũ a lacte,caseo, ouis cocturа dẽsatis aut frixis,& a carne bubula,suilla,agnina,leporina,anserina,cæterisq; omnib⁹ crassum serosum prauumq; succum gignentibus animantibus,fructibus,seminibus, plãtis, & similibus. Vitanda etiam salsa oĩa & acria, Adstringentia verò nisi particularis quædam intentio postulauerit,rarò admittes. Piscibus saxatilibus pelagicis littoralibus qui neq; in suaue, neq; mali odoris, neq; glutinosum quicquam gustu repręsentant interdum vesci licebit, vt gobijs, Asellis,Murænis. Concedimus etiam trutas,salmones, alosas,rubelliones nostros,soleas quas lingulacas esse putant,

tāt,atq; alios neq; prædura,neq; præmolli carne præditos. Gustandos autem pisces non autem edendos censeo. Potus esto vinum albũ, aut aliud tenue quod vrinam ducat. Id autem sufficienti aqua diluendũ est, pro morbi excessu, tempore anni, consuetudine, ægrotantis temperatura. vini loco cõducent aqua ordei, decoctũ pauci cinnamomi in pluscula aqua hydrosacchar, oxosaccar, hydromeli, apomeli oxymeli, aut secũdarium ligni indici decoctũ. Ordo autem in cibis ingerendis seruetur, humidaq; siccis præmittantur, & coctu faciliora coctu difficilioribꝰ. Nec tenuissimo illo victu quem in morbis longis damnauit Hippocrates, hîc vtendum: sed ad conseruandum vsq; ad statum naturæ robur quod satis comedẽdum, sic tamẽ vt Socratico more à mensa cũ aliquantula fame recedas. In statu, atq; in curationis scopo tenuior victus adhibẽdus: atq; in totum præstabit tunc assis quam elixis vti. Aer vbiq; ferè siccus deligẽdus, calidior quidem vincentibus frigidis humoribus: temperatior in cæteris. Talis autem si natura non sit, arte præparandus est, suffimentis, irrorationibus, ignibus, similibusq; artificijs. Cauendum ab Austro, quòd corpora dissoluat & hume-

ctet,

ctet, capita aggrauet, & vertigines faciat: & a choro, quòd pestilenti quadam natura destillationes moueat, quod in Mytilene oppido diligenter annotauit Vitruuius. Spirat autem ab occidēte æstiuo. Exercitationes cibū præcedant: sint autem moderatæ, nec penitus ad lassitudinem progrediantur. Deambulatio, equitatio, & in lectica gestatio plurimum cōferent. Ventris deiectionem moliri oportebit aut fructib9 solutiuis, vt prunis & tamarindis in mulsa coctis: aut iure aliquo cum quo polipodium, sena, buglossa, vrtica, & mercurialis bullierint: aut clystere: aut medicamēto molliter perpurgante. Ira, metus, tristitia, cæteriq; affectus qui animum & corpus agitāt vitādi.

2. *De facili purgatione quam Minoratiuam vocant.*

LICET in tanta & tam pertinaci humorū corruptione valde necessaria sit purgatio, tamen cum natura contagione ac pernicitate mali grauata ac conturbata sit, nō videtur tutum statim ab initio curationis efficaci medicamento eā irritare. Nam & ars ipsa docet ab imbecillioribus incipere, & paulatim valentioribus

tioribus

tioribus assuefacere naturam. vtendum ergo primum facili leuiq; purgatione, quales sunt quę cum casianigra, diapruno simplici, & catholico fiunt. quibus ne forte parum aut nihil agant, addere solemus valentius aliquod medicamentum simplex aut compositum. Nos confectionem hamech cæteris iure præferimus & miscemus in hunc modum. ℞. Catholici vnc. j. confectionis hamech drach. j. & ß. saccari q. s. fiat bolus. vel sic ℞ casiæ recēter extractæ, drach. sex. pulpę tamarindorū drach. j. & ß. confectionis hamech drach. ij. sacchari quod satis, fiat bolus. Si bolū recuset æger malitq; potionem, dissolues medicamenta in tribus aut quatuor vncijs hydromelitis, aut conuenientis alicuius decoctionis, & cum pituita præualuerit adijcies agarici trochiscati, aut elect. indi, aut benedictæ portionē aliquā. Si bilis, rhabarbarū, & elect. ex succo rosarū. Si melancholia, diasenæ aut epithimi portiūculam.

3. *De Venæ sectione.*

VENAE sectio cōuenit plethoricis, & alijs quibus venæ turgescunt, necnon quibus ad inflammationem prolabūtur pustulæ, tumores;

res ,& vlcera. Secanda autem interna cubiti vena quam basilicam appellant, quando partes collo inferiores magis infestantur. Externa quam cephalicam vocant, quando frontē, caput, palatum, fauces, & collum symptomata impetunt. Communis vero & media quādo partes supernæ & infernæ ex æquo afficiunt. Trahendum autem tantum sanguinis quantū ægrotantis ætas, vires, & temperatura, morbi symptomatumq; vehementia, & circunstantis aeris status requirere videbūtur. Si pridiè leni illa & minoratiua purgatione vsus non fueris, duces aluum molli clystere, in hūc modum. ℞. hydromelitis lib. j. ß. cassiæfistulæ cū melle conditæ, vnc. ij. olei chamemelini q̄r. j salis parum, mixtis omnibus fiat clyster. Detur ante venæ sectionem, & relaxato ventre, redditoq; clystere mittatur sanguis.

4. *De præparatione.*

ANTE QVAM validiore medicamēto humores eliciamus, fluidum (vt prçcepit Hippocrates) corpus reddendum est, meatus reserādo, crassa glutinosaq; incidēdo, extenuando, atq; abstergendo. Quod partim victu (de quo

diximus)

diximus) partim syrupis & decoctis efficiendum,in hunc modum.℞. radicis polipodij & ramentorum ligni indici añ vnc.ij.rad.asparagi,tormentillæ,dictamni filicis asari añ vnc.j. corticis mediani sambuci glycyrrhizę rasæ & contusæ añ vnc.ß. herbarum capillarium hepaticæ fumariæ lupuli Scabiosæ melissæ taraxacon Agrimoniæ añ M.j.oxylapathi personatiæ cichorij cum radicibus añ M.ij.passularum purgatarum a vinaceis & tamarindorum añ vnc.j. seminis carthami contusi drac.vj. senæ thimi epithimi añ vnc.ß.quatuor seminum frigidorum maiorum contusorum añ drac.ij. hermodactilorum & agarici añ drach.j.ß. cinnamomi ℥ iij decoquantur secundum artem in aqua iustæ quantitatis donec media pars aquæ cõsumpta sit,& in lib.ij.colaturæ decoque leuiter succi buglossæ & boraginis vtriusq; depurati vnc.ij.postea adde sirupi de fumoterræ & de epithimo añ vnc.j.mellis rosati aut violati q̃r.j.fiat apozema pro quinq; do sibus.In calidiore corporis tẽperatura addes acetosam Scariolam atriplicem Endiuiã, Lactucam,parietariam,pruna,myxa,ziziphas, semina frigida,recentes rosas, violas, nimphææ & cichorij flores.Vincẽte pituita adijcies ra-

 dices

dices iridis, lilij cōuallium,galangæ, rhapon-
tici,bryoniæ,ariſtolochiarum, cyclamini : &
hyſſopum,origanum,centaureas,ſtæcadē, be-
thonicam,cum pæoniæ & nigellæ ſeminibus.
Præualente atra bile,cortices ebuli, geneſtæ,
fraxini,capparum,tamaricis:parthenium, pu-
legium,pimpinellam,ocymum,cum ſeminibꝰ
fraxini hederæ hyperici viticis anethi caſſuthę
altheæ geneſtæ: & floribus anthos ſcabioſæ lu
puli boraginis,bugloſæ tamaricis, thymi, ge-
neſtæ ſambuci. Bilioſos etiam iuuabunt ſyru-
pus de endiuia,oximeli ſimplex, ſyrupus de
fumoterrę ſimplex,& ſyrupus acetoſus. Pitui
toſos ſyrupus de ſtæchade,de calamento, de
bizantijs,de menta,de abſinthio. In atra bile
proderunt ſyrupi de ſcolopendria,de cicho-
rio, de fumoterræ,de epithimo. Sed tabellas
quas ſuperingerere ſolent medici prȩſtabit ex
ijs quæ contagioni reſiſtunt conficere quorũ
nonnulla iam recenſuimus in victu, cætera ca
pite vltimo huius libri plenius tractabimus.

5. *De purgatione.*

PRAEPARATO corpore,ſupereſt vt vi-
tioſos & corruptos humores euacuemus,ſan-

guinemq; a putridis salsis serosis & adustis superfluitatibus vindicemus. Eum ergo in quo superat caliditas purgabimus in decocto violarum tamarindorũ & senæ dissoluentes rhabarbarum, catholicum, & confectionem hamec: vel cũ pilulis de fumoterræ & de rhabarbaro. Præualente pituita, in decocto passularum, hermodactilorum, & seminis carthami dissolues agaricum, benedictam solutiuã, diaphenicum, & confectionem hamech: aut pilulas de agarico, cochias, & de fumoterræ commiscebis, & deuorãdas dabis. Eu vero in quo vincit atra bilis sic purgabis. ℞ polipodij vnc. j. passularũ purgatarum a vinaceis drach. vj. senæ vnc. ß. seminis cassuthæ anisi cinnamomi añ drach. j. aquæ mullæ quantum satis bulliant simul ad tertiæ partis consumptionẽ & in colatura dissoluantur epithimi drach. ij. lapidis lazuli exquisite abluti drach. ß. diasenæ & confectionis hamech añ drach. j. ß. Sirupi de fumoterræ & de epithimo añ drach. vj. fiat potio, vel ℞ massę pilularum de quinq; generibus myrobalanorum, de fumoterrę, & de lapide lazuli añ scrup. j. cum vino infusionis epithimi, aut ellebori formentur pilulę. vij. Medici nostri temporis dant postridie robo-

rantes bolos, quos ex conferuis quæ in officinis proſtant, conficere ſolent: adiectis interdū ſpeciebus diarodon, diatriaſandali, elect. de gemmis, diambræ, & cæteris pro varia ęgrotātium & morbi natura. Pręſtaret tamen ea quę contagioni reſiſtunt ad hoc opus eligere.

6. *De particularibus euacuationibus.*

PARTICVLARIVM euacuationum cēſentur menſtruæ purgationes, hemorrhoides, & quæ ex ore apophlegmatiſmis & gargariſmis educūtur, aut errhinis & ſuccorum attractione ex naribus. Adde ſolutionē alui, vrinæ ſudoriſq; prouocationem, & inſenſilem tranſpirationem: quibus fere omiſsis cæteris, incūbunt medici. Medicamenta enim quæ per os vel nares purgant verentur, ne qua pollēt acrimonia partes illas ad contrahendū vlcus prōptiſsimas exulcerent. Menſtruas purgationes & hæmorrhoides in poſtremos dies differūt, niſi cito medicamētis parēre poſſe videātur. Si quando tamen his incumbendum ſit, aperies hæmorrhoides impoſito ficus folio, vel amigdalis amaris tritis mixtisq; cum felle bubulo: aut hirudinib9 ſedi admotis ſanguinem

elicies. Méstrua verò prouocabis potu sequẽti. ℞ calamenti pulegij & seminis nigellæ añ drach.iij. contundantur, tritaq́; & cribro tenui transmissa decoquantur abundè in melicrato, fiat potio pro tribus diebus. Detur mane in lecto, concesso insuper duarum aut plurium horarum somno. Apophlegmatismos & gargarismos, si opus sit, conficies in hunc modum. ℞. masticis & passularum mundatarum añ drach.ij. contundantur & fiant trochisci commanducandi. Hi vt non erodent, sic pauxillam pituitã eliciẽt. potentiores sunt qui sequuntur, ℞ pyrethri staphisagriæ piperis añ scrup.j. masticis scrup.ij. terantur, & cũ melle formentur trochisci, quos in exitu lecti commanducare conueniet. ℞ foliorum lauri viridium, thymi hissopi maioranæ añ M.j. passularum purgatarum & seminis nigellæ contusi añ vnc.ß. agarici drach.j ß. aquæ fontanæ lib.ij. vini albi optimi lib.ß. fiat decoctio ad pfectionem: & in colatura dissolue staphisagrię struthij piperis añ scrup.ij. pyretri zinziberis añ drach.ß. oxymelitis scyllitici vnc.ij. mixtis omnibus fiat gargarismus ad pituitam apophlegmatismi loco educẽdam. Per nares purgabis cerebrum cũ succis betæ brassicæ ana-

 gallidis

gallidis maioranæ cyclamini:aut cum melle in errhina pyramidalia rediges apophlegmatismos præcedentes, & in nares intromittes. Sed exulcerato naso ab errhinis omnibus abstinendum:vtendum vero apophlegmatismis & gargarismis.Et contrà,exulceratis faucib⁹, & palato,apophlegmatismis & gargarismis pituitam elicientibus abstinendum : vtendum verò errhinis & prædictis succis. Caue tamen ne dum pituitam elicis,vlcus excites. Medici vt diximus posthabitis cæteris particularibus euacuationibus,toti ad ventris deiectionem, vrinæ sudorisq; prouocationem,& eam quæ per poros fit transpirationem se conferunt. Alui deiectionem moliuntur partim victu de quo diximus,partim clysterib⁹,& medicamētis molliter purgantibus:Clyster hic satisfacere poterit, ℞ altheæ cum rad.M.ij.maluæ mercurialis lupuli buglossæ fumariæ vrticæ an̄ M.j.rad.polipodij vnc.j.corticis mediani sambuci,senæ,& seminis carthami cōtusi an̄ vnc. ß. seminis fenugreci drach.iij.fiat decoctio & in lib.j.ß.colaturę dissolue medullæ casięfistulæ & catholici an̄ vnc.j. olei communis qr. j. mellis rosati colati drach.x.salis drach.j ß. fiat clyster.Medicamenta molliter purgantia sint

casiafistula,

casſiafiſtula, diaprunum ſimplex, catholicum. Vrinas mouere negligunt, præterquam qui ligni indici aliorumq; ſudorificorum decoctis curationem perficiunt. Omnes prouocandis ſudorib⁹ occupatiſsimi ſunt, arbitrãtes (quod verum eſt) eo modo vrinas auerti, & ſanguinis ſerum ex quo vrina conficitur, cæterosq; humores qui poſt antedictas purgationes in corpore remanſerunt, facillime in ſudorificos vapores reſolui: eam etiam quæ per poros fit excretionem mirabiliter augeri & perfici: interdum etiam pituitam per os & nares elici. quod ex accidenti cõtingit, nimirum incredibili argenti viui aut ſuccedaneorum penetratione. Præmiſsis ergo primis quinq; remediorum generibus, ſexto loco nihil aliud quàm ſudores procurant, paucis exceptis qui quod alij ſudoribus efficere conantur, id ipſi certis purgationibus tutò celeriter & iucundè perficiunt, de qua re ſuo loco dicetur. Sed ſudorum eliciendorum receptos hodie modos omnes explicemus. Primus modus conſtat vnguentis & linimentis. Secundus ceratis & emplaſtris. Tertius loturis. Quart⁹ ſuffitibus, atq; hi ferè omnes argentum viuum actu aut potentia recipiunt. Quintus ſudorificis decoctis

præſertim

presertim decocto ligni indici: cuius loco suc cesserunt iuniperus, chyna, sparta parilla, apios infinitaq; alia. Sextus liquoribus destillatis. Septimus postea subijcietur curandi modus, qui non sudoribus, sed purgantibus medicamentis, & quod vulgò dici solet, sanguinem mundantibus perficitur. Octauus vltimo loco addetur, ex prædictis omnibus compositus.

Primus modus cum inunctionibus.

PONITVR æger in loco calido, & totus ibi inungitur præter caput pectus & sub alis. Postea linteis calidis aut multa stuppa calida fasciatur, & in lecto sudare cogitur, iuxta pedes appositis calentibus lapidibus. Sũt qui ex ordeo calefactos sacculos inter coxas ponũt, & sub alis ac pedibus, quo vnguentum magis penetret, & sudor copiosior eliciatur. Inungi autem poterit octo diebus si semel tantum in die inunxeris. Nam bis in die inungere graue nimium est. quanq̃ hodie vix quinq; dies conceduntur, & bis in die adhibetur inunctio Tunc autem satis inunctum putamus cũ post multam sputi eductionem os malè affici, & vlcerari incipit. Tempus inunctioni idoneum est

est horis quinq; aut quatuor ante prandium: & cum post prandium adhibetur, horis quatuor post prādium, sic vt tribus horis post inunctionem non cænet. Post cænam inungere sanū non est. Interim si deficere videatur offeres panem in vino puro aut diluto : aut cum intenditur calor in posca madefactum. Nec omittenda erit alui deiectio, de qua diximus. Hoc remedio dolores extinguntur, pustulæ, tumores, & nodi discutiuntur, vlcera perpurgantur, exceptis quæ in ore post inunctionem relinquuntur, quæ finitis inunctionibus statim fouebis lacte, aut decocto hordei, adiectis diamoro & melle rosaceo. Cætera in secūdo libro tractabimus. Vnguentorum autem, & linimentorum compositiones ex præsenti morbi & symptomatum natura, ægrotantis ætate, viribus, temperatura, & aëris constitutione deduces. Abundantibus enim tuberositatibus & nodis plus pinguedinū apponendū erit: abundantib⁹ vlcerib⁹ & pustulis plus puluerū. In calidiore ægrotātis aut aëris tempera tura immiscēda quæ tēperēt, vt butyri plus, & plus olei rosacei, minus verò exsiccātiū. In infantibus vincāt axungiæ & butyrum. In robustis tertia aut quarta vnguēti pars sit argētū

viuum

vinũ. In delicatioribus verò vix sexta aut septima. In infãtib? vix octaua. In genere cõstet vnguẽtũ: mollientibus, discutientibus, rarefacientibus, detergentibus, siccantibus, & argento viuo. quibus haud inutiliter admiscentur medicamenta purgantia ad trahendas per poros ad cutem ex imo corpore superfluitates. In quo genere excellunt agaricus, hermodactyli, cyclamẽ, pyrethrum, aristolochia, scylla, citra noxam. Interdum etiam bdellio, ammoniaco. turbith, & gummis partim mollientib?, partim humores attrahentibus vti licebit. Sũt qui ratione contagionis theriacam & mithridatium adijciũt. Chirurgi vtuntur linimentis Ioannis de vigo: Nos vnguenta in hunc modum parare solemus. ℞ axunxiæ porcinæ recentis & mundatæ lib. j. butyri recentis sine sale lib. ß. vnguenti de althea & martiati. Theriacæ veteris añ vnc. ij. hermodactilorum turbit, aristolochiæ rotundæ, tartari rubri zinziberis añ drach. ij. myrrhæ aloes styracis liquidæ ladani añ vnc ß. succi limonum & olei rosacei añ vnc. ij. olei chamemelini, lumbricorum, & terebinthinæ, aquę vitę, & olei laurini añ vnc. j. lythargyri drach. xv. argenti viui cum saliua extincti vnc. ix. ceræ quod satis fiat vnguentũ

molle. Adhibui ego aliquando inunctiones sine argento viuo, in huius locum cortices radicis cucumeris agrestis, & ellebori vtriusq;, euphorbium, & similia substituendo: ad penetrandum verò petroleum, aquam vitæ, oleum de terebinthina, oleum de lateribus, aliasq; calidorum medicamẽtorum destillationes quas haberẽ in promptu. Nec intelligere potui quã in re prestaret argentum viuum cuius contactu sæuissima symptomata relinquuntur, vt plus interdum periculi immineat a remedio q̃ a morbo. In cæteris nihil est quod euidentem noxam inferre possit, cum tamen medelã prestent longe faciliori negocio quàm argentum viuum. Sed quàm difficilè sit ab imbutis semel opinionibus artifices diuellere conquerimur omnes non solum in his, verumetiam in plurimis alijs quæ neq; experientia neq; ratione nituntur. Neq; verò negare possumus mirabilem esse illius efficaciam, qui nonnullos vidimus hoc morbo laborantes sola plantarum pedum & volarum manuum inunctione, intacto reliquo corpore, copiosè desudasse, pituitam è cerebro deiecisse, & tandem sanos euasisse. Constabat autem inunctio multo argento viuo cum axungia porcina recente &

oleo

oleo terebinthinæ ſubacto, adiectis etiã her-
modactilis,ſulphure,ſucco bryoniæ, euphor-
bio,& aqua vitæ.Nõ eſt argenti viui penetra-
tio & vis quam impugnamꝰ,ſed peſtilens ma
lignitas morbo plerunq; longè grauior,quam
vnâ cũ curationis beneficio imprimit & relin
quit.Nam & neruos offendit,cerebrũ mirum
in modum debilitat,& quod peſsimũ eſt,cor-
pus ſubingrediens oſſa perforat, & medullas
inuadit,atq; in ipſis tam acerbos dolores exci
tat vt plerunq; mors præferatur. Quod admo
nitione dignum viſum eſt,non ad penitus in-
terdicendum eius vſum,ſed ad reprimendam
multorũ temeritatẽ & laſciuiam,qui in omni
ætate,in omni ſexu,ĩ omni tẽperatura,& aëris
qualitate illo nec bene ſubacto nec correcto
inconſyderatiſsimè vtuntur.Sunt aliæ ſecurio
res & minùs moleſtæ curandi formæ: quæ ſi
aliquando propter morbi ſymptomatũq; ve-
hementiam parum efficaces videantur,non re
pugnabo quin tunc ad mercurium cõfugias.
Nam certum eſt quoſdam hoc vno remedio
curari,cæteris ne quidem ad leuia ſymptoma-
ta conferentibus.Quod tamen adeò frequens
non eſt,vt ad vna crepida calceandos pedes
omnes nos allicere debeat.

Secundus

Secundus modus cum ceratis & emplastris.

HIC modus non distat a priori nisi forma. Nam medicamenta hîc mollientia tergentia siccantia rarefacientia discutientia esse debēt, adiecto argento viuo, aut cinnabari, aut sublimato, quibus etiam vtiliter admiscentur quæ humores ad cutem attrahunt. Ex his fiũt emplastra partium quibus admoueri debent forma. Quippe spina secundum longitudinem & latitudinem suam his vestiri debet, necnon brachia & tibiæ: vnde postulat res ipsa vt emplastra & cerata easdem longitudines & latitudines impleant. Hoc modo tectum corpus externum aërem non admittat, propter erumpentes sudores, & sputum in ore coacervatum. Renouentur autem emplastra tertio quoq; die, decem dies curationi concedendo. Cessandum tunc cum post multam sputi eductionem gingiuæ putrescere & vlcerari incipient. Emplastra autem in hunc modum cõponantur. ℞ emplastri diachylon magni emplastri de ranis añ vnc. viij. triapharmaci vnc. quatuor, olei de lateribus, olei de Spica. aquæ vitæ, theriacæ masticis thuris styracis liquidæ, añ vnc. j. myrrhæ, aloës, ladani ammoniaci

moniaci ſerapini bdelij galbani añ vnc.ſ.radi. ireos. ariſtolochiarum. hermodactilorum, baccarum lauri, cyperi, añ drach. iij. argenti viui cum ſucco limonum extincti vnc. viij. Cinnabaris vnc. ij. ſublimati vnc. ſ. ceræ q. s. miſce & confice emplaſtrum. Si mauis ceratum, adde terebinthinã, & ceræ pluſculum. Si ſparadrapum (ſic enim officinæ vocant emplaſtrum aut ceratum tenue in tela) liquefac omnia ad ignem, & cum infrigidari cæperint miſce argentum viuum, ſublimatum, & cinnabarim, & moue longo tempore cum virga ferrea, poſtea intinctis vt moris eſt linteolis fac ſparadrapum. In calidioribus corporum temperaturis aut temporibus, addes ſuccos portulacæ & ſemperuiui, ſuccum granatorũ vnguentum roſatum, & ſimilia, exigua copia, ne ab emplaſtri aut cerati forma recedas. Vidi ego multos qui tecto huiuſmodi emplaſtris corpore, toto curationis tẽpore interdiu per vrbem incedendo, motu ſudores procurarũt induti veſtibus pelliceis, ſuperinducto arctiſsimo cingulo: atq; in hunc modum curati fuerunt. Errant itaq; qui ſudores hîc minimè expectandos cenſent, ſponte enim erumpũt domi ſe continentibus, & in aëre calido verſantibus.

tibus. Et reuera nisi ſudor eruperit, non prodeſt remedium.

Tertius modus cum ablutionibus.

FIVNT etiam loturæ ex ſiccantibus rarefacientibus, diſcutientib⁹, & mercurio ſublimato. quibus in loco calido ablui & perfricari ſolent omnes corporis partes, exceptis capite pectore ſtomacho & ſub alis. Idq; diebus decem ſemel bis ter in die, pro ægrotantis virib⁹ & cæteris circunſtantijs. quo tempore è cubiculo exire non permittitur. Putreſcũt hîc etiã gingiuæ & exulcerantur ſicut in præcedentibus. quod curationis finem indicat. Exemplũ hoc eſto. ℞ aquarum Iuæ arthriticæ maioranæ, ſaluiæ, abſinthij calamenti fumariæ añ lib. ß. aquarum feniculi, ſcabioſæ, bethonicæ, roſmarini. Inulæ añ vnc. iiij. vini albi optimi lib. j. mercurij ſublimati, vnc. iij. bulliãt ſimul igne claro in vaſe vitreo in modum aquæ hordei, & fiat inde lotura. In calidioribus temperaturis vini & aquarum calidarum loco, vtendum omphacio, ſuccis limonum & granatorum, aquis roſarum portulacæ fumariæ plantaginis cichorij aſparagi: mixtis tamen plurimis diſcutientibus. Poſt ablutionẽ & perfrictionẽ ſudor in lecto procurandus, appoſitis iuxta

C pedes

pedes calentibus lapidibus. Neq; enim quod moliuntur agunt qui ſudores non procurant.

Quartus modus cum cinnabari.

QVARTO loco de ſuffitu cinnabaris dicendum, acerbiſsimo certè remedio, quo prudentes & docti pleriq; medici ad totum corpus vti nunquã auſi ſunt: ad certas autem partes vt crura & brachia cũ vel ſphaceli adſunt, vel feræ gummoſitates, vel dolores, vel vlcera male morigerata pręſtãtiſsimũ arbitrati ſunt. Cæterum eo abſtinendum ſuadent: aut non niſi corporibus athleticis adhibendũ. quamq̃ & delicatis profuiſſe ſcimus. fit autem in hunc modum. AEger in cubiculo clauſo in ſellula aut matella nudus collocatur, ſic vt tanquam ſub canopæo ſeu papilione totus pannis optimè circuntectus ſit, vt ne os quidẽ extet. Tũc accenſis carbonibus vritur cinnabaris cũ thure & cæteris correctiuis, quo ſuffitu incaleſcit æger mirum in modum, ac ſudat per horam integram ferè. Totiens autem id tentandum donec ſicuti in vnctionibus gingiuæ putreſcere, & os vlcerib⁹ affici, & anim⁹ deficere quodammodo cæperit. Inter ſudores ſi deficere

videatur,

videatur,permittes vt caput tantillum è pannis explicet,modo id sæpè non faciat.fit suffitus semel bis ter in die,pro anni ratione, ægro tantis viribus,& cæteris circunstãtijs. Ad euitandum animi deliquium impones priùs epithema cordi ex pauco vino,aquis rosarũ melissæ,violarum,& puluere gemmarum & margaritarum confectum:& duos ouorum vitellos paulo ante suffitum offeres. Corrigunt autem cinnabarim thus,myrrha,aloe,styrax,ben zoin,gummi iuniperi, ladanum, lauri baccæ &folia,lignum indicum,lignum aloes,xilobalsamum,angelica,dictamnus,tormentilla,gentiana,calamus aromaticus,cyperus: schænanthos,cariophilli,macis,crocus,& similia. Adduntur nonnunquam ad cooperandum & valenter agendum auripigmentum, sandaracha græcorum,pyrites,& euphorbium.Ex his pastillos,quos trochiscos vocant,& pulueres sic conficimus.℞. cinnabaris vnc.ij. thuris, ligni aloes,myrrhæ,ladani añ vnc.ß. baccarum lauri vnc.j.aloes drach.iij.cum stacte formentur trochisci, vel ℞ cinnabaris vnc. ij. auripigmenti vnc. j. marchazitæ (sic pyriten vocant)argenteæ drach.iij.gummi iuniperi,thuris, ladani añ vnc. ß. fiat puluis pro robu-

ſtioribus . Delicatioribus verò ſic rectè conſules. ℞ cinnabaris vnc. ij. benzoi, gummi iuniperi, ligni aloes añ vnc. ß. calami aromatici, radicis gentianæ, cyperi, ſtyracis calamithæ añ drach. ij. thuris, myrrhæ, aloes, dictamni añ drach. iij. cum theriaca formentur trochiſci: Si miniam caliditatẽ verearis addes ſemina acetoſæ ſcariolæ endiuiæ: aut ſantalos, ebur roſas violas. vruntur drachmę duę tres quatuor pro morbi magnitudine, ęgrotantis viribus, & tẽperatura, &c.

Quintus modus cum ligno indico.

LIGNI Indici quæ hactenus ad nos peruenere genera ſit deſcribit Manardus. Primũ quod guaiacũ vocat, dẽſius, grauius, craſsius, interiore parte nigricantius, exteriore ſubpallida, & veluti lineis quibuſdam ad fuſcum inclinantibus, in æquè diſtantes per longum interſecta. Alterius ad albius magis vergit exterior pars, neq; eſt tam manifeſtis lineis diſtincta: nigrum tamẽ & ipſum colorem intrinſec⁹ oſtendit, ſed minore orbe quam præcedens. Tertium quod ſanctum præcipuè vocatur, tã intrinſecus quam extrinſecus albicãtem colorem

rem præ se fert,exilibusq; valdè lineis eius distinguitur longitudo.Hæc ille episto.lib.xvij. vbi primum imbecillius agnoscit,& ebenum indicum esse putat:nec ab eo secundum nisi forte natalibus differre.Tertium autem valentius esse ostendit,quoniam acrius & odorati⁹ Præterea decoctum huius aspectu turpius, & gustu insuauius,& stomacho minùs gratum: vt ea de causa cõsueuerit per dies circiter decem primo illo ceu faciliore vti,vt natura assuefacta,sanctum,quod potentius est, melius ferat.Si tu tamẽ officinas & mercatores adieris,tam cofusas inuenies apud eos hasce differentias,vt quid sit lignum sanctum,quid guaiacum monstrãtibus illis discernere nequeas. Primum enim genus pleriq; pro ligno sancto, & tertium pro guaiaco ostentant. In quẽ errorem etiam incidisse constat scriptores quãplurimos.Sunt enim qui quod ipsi lignũ sanctum vocant,fuscum & flauum eligendũ censent:quos colores primo & secundo generi attribuit Manardus.Sunt qui guaiacum albicantem describunt,& cæteris præferunt. Sed posthabita nomenclaturarum ambiguitate,de rebus ipsis sic statuamus. Tria illa genera pudendagræ conuenire.præstare acrius & odo-

 ratius,

ratius.Minus acre & minus odoratum minùs calfacere,nec adeo ſiccare. Præſtantius illud calidis ſiccisq; temperaturis minùs cõuenire, cæteris magis prodeſſe.Sed præparationis modus quis ſit nunc dicamus. Lima ex ligno, & cortice eius(neq; enim vt olim abijciendus cortex) ſcobes fiunt:non inciſione, neq; cõtuſione.Scobis libra vna. 24. horis infunditur in octo decẽ vel duodecim libris aquę in olla ſexdecim librarũ capaci.fit poſtea decoctio lẽto ac claro igne nũc ad tertię nũc ad medię p-tis conſumptionem,collecta diligẽter ſpuma; & ad vſꝰ ſuos reſeruata.Colatur hoc decoctũ, & hoc eſt quod primũ vocant, quo in procurandis mouendisq; ſudoribus, & delendo morbo potiſsimum vtimur.Lõgiore autẽ decoctione,& pauciori aqua magis ſiccans calefaciens attenuans redditur:ſic vt copioſiore aqua,& breuiori decoctione biliosis ſiccisq; temperaturis magis conueniat. Secundarium decoctum ſic fit.In relictas ex primo decocto ſcobes proijce ſunt ante feciſti octo decẽ vel duodecim libras aquæ, & coque ad quartæ partis conſumptionẽ.Hoc percolato in prãdio & cæna primis tẽporibus vtebantur vini loco.atq; eo adhuc in calidis temperaturis &

temporibus

temporibus vtimur nunc ſimplici, nunc cum ſaccharo, aut cum melle cõmuni aut roſaceo confecto. Sunt tamẽ qui huius loco decoctũ parant ex nouo & crudo ligno, & non ex eo qui primæ decoctioni ſeruiuit. Sumunt autem ligni in craſsiuſculas partes diſſecti partẽ vnã, & aquæ vigecuplam, mundoq́; vaſe, vehemẽtioreq́; ſed claro igne coquunt donec quarta pars aquæ tantum conſumpta ſit. Hodie & primum & ſecundum cum vino fit, & plurimum confert, præterquã in bilioſis & calidis tẽperaturis ætatibus & temporibus: in quibus præſtat aqua. Qui conſuetudini cõdonant aliquid propinant vtrunq; decoctũ ex aqua paratum cum tertia quarta aut quinta parte vini in quo diu ſup prunas ſteterint ramẽta ligni abſq; ebullitione. Sed primi ſiue cũ vino ſiue cum aqua fiat, ſpuma diligenter colligẽda eſt. Hac enim illinenda ſunt vlcera, calloſitates, puſtulæ, & loca dolẽtia. Spumæ loco vtuntur aliqui ramentis ligni in vino antiquo & oleo veteri coctis. Prꝣſtat oleum ex ligno ipſo, vel ex baccis lauri aut iuniperi per chymiſtarum deſcenſorium extractum. Sed redeam⁹ ad decocta. AEgro in loco calido qui nec trãſpiret conſtituto, datur mane in lecto primarij illius

 decocti

decocti lib.ß.aut vnc.viij.a quo potu quiescit adhuc horas tres expectãs sudorem, nec ante horas quinq; exhibetur prandium. A prandio horis sex datur rursus eiusdem decocti lib. ß. aut paulò minùs,& post horas quatuor permittitur cæna.Idq; triginta diebus faciendum plerunq; etiam quadraginta.Nonnullis tamen satis sunt viginti dies,præsertim quando bis in die sumitur decoctum.Sunt enim qui hoc ferre non possunt,quibus vix satisfaciunt triginta.Est præterea morbi magnitudo,symptomatum vehementia,& humida frigidaq; corporis aut tẽporis constitutio,quæ sæpe cũ omni diligentia plures dies requirunt.Interim si vẽter penitus retinet, singulo aut tertio quoq; die infundendus erit clyster ex mulsa oleo & casia:aut ex eiusdem ligni decocto,& casia, cum melle rosato,& oleo aliquo conueniente.Præterea singula quaq; septimana purgandi erunt humores continuo vsu medicamenti attenuantis,siccantis,tergentis(ligni inquã) moti,qui propter lentorem ac ingenitã crassitiẽ in sudores cõuerti non potuerũt. His autẽ educẽdis sufficiẽt casiafistula,catholicũ, diaprunũ simplex,mãna,polipodiũ,sena, adiectis interdum rhabarbari aut agarici portiunculis. Valentioribus vtendum non est, ne sudores

auertas,aut naturam in varia distrahas, eamq; debilites.Sunt qui die purgationis sudores à prādio mouere recusant,nisi robustus sit æger Qui semel tantum in die decoctum bibunt, solent a prandio è cubiculo exire, & aperto aëri se committere,magno errore & periculo pleno.Tutius est non exire donec curatio cō pleta fuerit.Quod ad victum attinet, primis temporibus tātum cibi exhibebatur quo vix seruaretur vita,panis inquam vnciæ tres, vel ad summum quatuor, & carnis pullinæ assæ vnciæ duæ,vuarum passarum vncia vna. vino prorsus abstinebant.cuius loco vtebantur secundario ligni decocto aut simplici,aut cum saccharo vel melle confecto.Nunc cibos benè conficientibus paulò maior cōceditur carnium & panis quantitas:longè minor tamen quam cum salubriter degerent. vinū permittitur album tenue aquosum.Interdū etiam cū vino lignum ipsum decoquitur.Interdum infunditur tantum non etiam decoquitur: sed in modum nectarei vini quod Hippocraticū appellant,per pannum guttatim percolatur infusio, adiecta nonnunquam suauitatis gratia cinnamomi portiuncula.Plerunq; etiam aqua decoctionis ligni propinatur in prandio, &

cæna cum tertia quarta aut quinta parte vini. Sed vini vſum in calidis tẽperaturis non probamus. Huius loco in cibatu vti licebit dilutiore aqua mulſa adiecto ſi lubet exiguo cinnamomo: aut hydroſaccharo, vel oxymelite: aut ſyrupo acetoſo cũ aqua cocta: aut ſecundario ligni decoctovel ſimplici vel ſaccarato. Totum autem hoc remedij genus ſi cum, cæteris conferas, inuenies promptum, facile, minimum laborioſum, noxa carens, robuſtioribus & delicatioribus ſatisfaciens . cõtagionis ſeminaria abſumens, efficaciſsimum etiam tã in recidiuis & in veteri, quam nouo morbo Hiſpanico. Decoctum autem illud primum nunc cum ſolo ligno, nunc (quicquid dicat Antonius Gallus) adiectis hermodactylis agarico cyclamino, ariſtolochia, rhapontico, polipodio, ſena, thymo, epithymo, & ſimilibus parabis. non tam purgationis gratia, quam attractionis humoris qui in ſudores cõuerti debet. Neq; enim in ſudores reſolui poterunt humores qui in remotis partibus & profundo corporis hærent niſi medicamento auellantur atq; ad conuenientia loca trahantur. Auulſi autem attractiq; attenuantur vi ligni, aut toti aut tenuior eorũ pars. Craſsior verò

& ſudo-

& sudoribus inepta septimo quoq; die purgã te medicaméto(vt diximus) educenda relinquitur. Sed ꝑportionis exacta hîc habẽda est ratio, ne plusq̃ ad trahendos qui in sudorem abeant humores opus est purgantiũ medicamentorũ admisceatur, ne forte natura maiore attracti humoris copia grauata, posthabitis sudoribus tota se ad ventris deiectionẽ cõferat. Sæpè etiã addenda sunt quæ partes magis affectas respiciant, vt ad eas medicamẽti vis prõptiùs perducatᷣ. Sic affecto capite stęcadẽ & bethonicã adijcimus: affecto stomacho, mentam, & galangã: patientibus articulis iuam arthriticam, hermodactylos, hypericũ saluiã: & sic in cæteris. Pueri & adolescentuli eadẽ fermè ratione curanᷣ, nisi quod adeo efficacia remedia nõ requirũt. Tutò illis ꝓpinare poteris secundariũ decoctũ, aut aliud quod hui⁹ loco ex crudo ligno præparari dixim⁹: aut aquam quæ ex primo decocto ꝑ cucurbitã vitreã imposito capitello lẽto igne destillauerit. Effluet autẽ aqua purissima, iuuantissima & bibi non ingrata: sed quę ętate florẽtibus & ꝑuectioribus nõ satisfaciat. Dantur vncię tres quatuor quinq; sex ꝓ varia ætate, temperatura, natura morbi,

morbi,& cæteris circunſtantijs.

Quæ ſucceſſerunt ligno Indico.

SVBSTITVTA ſunt ligno Indico quædã exotica auri pretium æquantia,quędam etiam familiaria ac domeſtica exoticis quidem minùs celebria,ſed vt facilitate ſic facultatibus præſtantiora:Huius generis ſunt ramenta iuniperi,fraxini,citri,cupreſsi,thedæ, terebinthi, cedri,ebeni:& radices perſonatiæ,tormẽtillæ, ireos,hippolapathi,rhapontici veri,inulæ, ariſtolochiarum,centaurij vtriuſq; ſcordij,dictãni,aſari, aſphodeli,gentianæ,coſti,galãgæ, cãnarum noſtratium cum calamo aromatico & ſchænantho. Adde ſambuci & capparum cortices,caſsiam ligneam,chamædryn,ſpicam noſtram,abſinthium,Aiugam,pulegiũ, ſerpillũ calamentum,nepetam, hypericum, thymum, hiſſopum, carduum benedictum, gariofilatã, morſum diaboli,&c.Exotica inſignibus titulis ac ſtrenuis commendationibus nobilitata, ſunt radix cynarum,Sarza parilia quæ & ſparta.Quibus acceſsit Apij radix,quæ quod cariſsimò veneat exotica credita eſt,cum tamen in multis Galliæ locis abundet. Singula quomodo præparari ac miniſtrari debeant nunc dicamus,ſumpto a radice cynarum exordio.

De chyna. Radix

RADIX cynarũ quam chynam & Achynnam vocant, hispanorum nauigationibus ex India, aut locis nuper reperti orbis aduehitur sicca & arida, fungosa substantia, colore instar galangæ aut acori vulgaris rubescente, corrupto deniq; insipidoq; illi acoro haud dissimilis si molem demas & duritiẽ. Seligitur vt cæteræ radices, pondere præstans, & quantũ aridissima sua fert natura succulenta, minusq; teredine carie ac putredine infecta. Inciditur ꝑ transuersum in assulas tenues rotundas, quarũ vncia vna post.24.horarum infusionem decoquitur lento igne in libris duodecim aquæ ad tertiæ partis consumptionem in vase terreo librarum sexdecim capaci. Alij decoquunt vnciam vnam in ducẽtis aquæ vncijs donec fermè ad.65.aut.70.redeant, intecto semper vase ne fumus exeat. Inde ab igne detractum vas proximum igni constituitur, circumimpositis pannis ne vel quid fumi exire possit, vel repente refrigerari. Datur decocti adhuc calentis libra vna in aurora bibenda, quibusdã etiã vnciæ.14. reliquum seruatur loco vini potandum. fit decoctum diebus singulis eodẽ modo. asseruatum enim acescit. Duas vel tres horas sudorẽ in lecto expectare oportet: deterso

mox

mox ſudore ſurgere permittitur,modo aperto aêri non exponatur.quod poſt dies ſeptem conceditur.Purgans decoctum reddit dimidia radicis apij drachma.Dãtur curationi dies 24.ſic vt.24.vncijs radicis tota curatio cõpleatur.A quo tempore prædictæ aſſulæ quæ decoctionem ſuſtinuerunt inſolatæ ac deſiccatę conciduntur in minutiora fruſtra,decoquunturq; vnciæ duæ in libris duodecim aquæ ad tertiæ partis conſumptionem.propinatur percolata hæc aqua octo decem've diebus ſequẽtibus,negocia omnia liberè agente ægro. Extrinſecus fouentur vlcera & partes affectæ lintheis in primo decocto infuſis, Prohibetur venus, quæq; hanc ſollicitant externa omnia: quòd remedium hoc venerem mirum in modum ſtimulet. Abſtinet æger a lacte,caſeo,aceto,piſcibus,cibiſq; omnibus acribus ſalſis acutis acidis amaris, vtitur pane ac pulli carne elixata bis in die: a cibo autem melle, cydoniato,dulciarijſq; omnibus quæ ſub cõſeruarum nomine in officinis aſſeruãtur. Poſt 14.diem pulli aſsi conceduntur.vino niſi vires deijciantur,in totũ abſtinẽdum. Tenuis quãtum fieri poterit victus adhibendus. Purgandum & in medio curationis & in fine. Primis

ſeptem

ſeptem diebus mouebuntur dolores in partibus magis affectis, intendenturq; vſq; ad quintumdecimum. a quo tempore deficientibus ſenſim doloribus perficietur curatio. Impinguat ea vtentes hæc radix, ac ſudores pluſquã credi poſsit ꝓuocat & exſiccat. Italis medicis pręſtãtiſsima: veſſalio inſipida, odoris, expers, in tenuandis ſiccandisq; corporibus, & ſudoribus prouocandis ligno Indico inferior. Incredibilis efficacię argumentũ proferũt, quòd primò, vel ſepties, vel etiam pluſquam decies cocta vim prebet ęgregij medicamẽti: & aquã vt pulli ius efficit, & perexigua eius portio in magna quantitate aquæ incocta (incoquitur illius vncia vna in ducentis ferè vncijs aquæ) vim ſuã efficaciter impartit. *De ſparta parilla.*

SPARTA parilla quę & Sarza parilia, luem Hiſpanicam plus iuuare creditur quam Cyna, aut lignum ſanctum. Indica radix eſt, tenuis, ac ſubcrocei coloris ad cinereum vergẽtis, glycyrrhizæ tenuiſsimæ non abſimilis, rugoſa cum ſicca eſt, guſtu ſubamaro. odore vix perceptibili. Inciditur in tenues aſſulas quarum vncia vna in libris duabus aquæ decoquit ad tertiæ aut mediæ partis cõſumptionẽ, redditq; turbulentã aquã ad vini rubri colorẽ accedentem,

accedentem,cum odore quaſi graui, & non leui amaritudine. Dantur vnciæ ſex in ſingulos dies benè mane: tantúdem horis ante cænam tribus: tum cum cibo quãtum volet. Cõtegitur pannis ab aſſumpto potu æger, ac copioſè ſudat. Adhibetur hoc cum tenui victu (qualẽ in ligno indico deſcripſimus) per quadraginta dies, decimo quoq; die craſsiores humores purgante medicamento ſequeſtrando. vlcera ac loca dolentia fouentur linteis in dicta aqua madefactis. Quod autem poſt ſudorem liberum ad ſolita exercitia & neceſſaria negocia exitum permittunt, non probo.

De apio.

APII radix inſipida ſatis, atq; inodora, vno aut altero curationis euentu tam celebris facta eſt, vt ſepoſitis iam rebus Indicis abſolutiſsimi remedij munia omnia complere poſſe exiſtimetur: humores inquã attenuare & tergere validè, ſudores efficaciter mouere, ſiccare, & hiſpanicam hanc hydram nulla (ſi cum cæteris conferas) moleſtia ad perfectam curationem ducere. Quod facilè ſibi perſuaderunt qui aut rerũ nouitate admirabiles videri volunt

lunt, aut opulenta radicis mercatura diuites euadere cupiunt. Nos eã neq; respuimus, neq; (experimento edocti) tanti facimus, vt dignã existimemus quæ cum solo ligno Indico facultatibus omnibus conferri posśit. Id, præter experientiam, satis declarant quæ gustu in vtroq; deprehenduntur qualitates. Pręparationis modus ab ijs quæ in præcedentibus capitibus tradita sunt non variat. Scinditur enim radix in tenues assulas quæ postquam diem integrum in aqua maduerint decoquuntur ac ministrantur eadem omnino forma qua sparta parilla. Nec proportionis aquæ ad assulas, aut modi decoquendi, aut vtendi diuersa est ratio. victus idẽ ferè qui in ligno Indico præscribit. Cętera curationi ꝑ spartã correspõdẽt

Dę Iunipero, nostratibusq́; remedijs.

ELICIVNTVR ramenta ex Iunipero sicut ex ligno Indico. Infunditur libra vna in octo decẽ, vel duodecim libris aquę & postea decoquitur ad tertiæ aut mediæ partis consumptionem, collecta diligenter spuma, & ad fouendas tuberositates, discutiendos dolores, ꝑsanandaq́; vlcera reseruata. Propinat̃ primi

D decocti

decocti lib. ß. aut vnc.viij.in lecto mane, & ante cænam,sicut in ligno Indico diximus:seruaturq; eadem victus ratio. Idem effecerunt aliqui cum ramentis fraxini,citri,cupressi, familiariumq; aliorum:nulla à præscripto ligni Indici mutata formã.Nec est quod te deterreat Dioscorides qui ramenta iuniperi & fraxini lethalia esse tradidit.Tutò enim ea in decoctis sumi compertum est.Radices personatiæ,gentianæ,asari,tormentillæ,cannarum nostratium,cæterasq;,præparabis ac ministrabis sicut spartam,& apium.Chamædrin,spicã nostram,aiugam,serpillum,herbasq; alias ad institutum nostrum facientes, virides siccas'vè concides,& infundes in quantitate aquæ quę perficiendæ decoctioni conuenire videbitur. Cætera oĩa ex præscripto ligni Indici petes.

Sextus modus cum liquoribus destillatis.

AQVAS philosophicas(sic enim stillatitios liquores vocant)introduxerũt chymistę, siccantia,tergentia, attenuantia, rarefacientia medicamenta per cucurbitam vitream imposito capitello destillantes, non igne balnei mariæ,vt pote tepidiore,& ad eliciendos interiores

teriores ſuccos parum efficaci : ſed prunarum ardore, cinerũ & arenæ circumpoſitione vehemẽtiore reddito. Quo artificio igneas planè medicamenti facultates elici neceſſe eſt, calidis temperaturis & ætate florentibus valde pernicioſas, Huiuſmodi eſt hoc ℞ decoctionis ligni Indici lib.iiij. vini albi puriſsimi lib.j. trociſcorum de vipera vnc.j. ramentorum ligni ſancti & corticis eiuſdem añ vnc.ij. calami aromatici, radicis aſari, hermodactilorum polipodij agarici cinnamomi añ drach.vj. trita madeant in vino & decocto per diem integrũ: poſtea deſtillentur, adaucto, vt decet, paulatim igne. Colliges ſeparatim tres liquores vt colore ſic viribus differentes. Primus enim aqueus eſt, vltimus igneus, medius extremorũ particeps. Dentur permixtorum æquè omniũ vnc.iiij. ſingulis diebus quinq; horis ante prãdium, & expectetur ſudor in lecto. poſt prandium ſatis erunt vnc.iij. ſex horis a cibo, ſic vt ante quatuor horas non cænet. vlcera, puſtulas, tumores, & loca dolentia ſanabis inuncto ſecundo aut tertio liquore, hũc cũ primo cõtẽperando vbi caliditatis exceſſ⁹ metũ fecerit. victus ſit boni ſucci, facilis concoctionis, minime excremẽtitius, tenuis potius, quam ple-

nus:minùs tamen quam in cæteris tenuis.finis curationis in trigesimo die constituitur: non neglectis decimo quoq; die purgationibus. Empyrici iuxta doctrinam Raymundi Lullij quinta essentia ex vino aut alijs reb⁹ extracta vtuntur,dissoluentes in ea ramenta ligni indici, radicē apij,calamum aromaticum,scobem iuniperi,cæteraq; sudorifica. Destillantur etiā decocta ligni Indici & similia,& laborantib⁹ infantibus & adolescentulis propinatur aqua loco primarij decocti: prouectioribus etiam loco secundarij vtiliter concedi potest. Sunt qui affirment cinnamomum cum decocto ligni Indici destillatum, in ducendis vrinis & mouendis sudoribus nulli remedio cedere.

Septimus curandi modus cum purgationibus.

QVOD alij sudoribus moliuntur, id purgationibus præstare conantur qui plus humorum vna purgatione excerni vidēt, quā multis desudationibus. Purgationes autem hîc intelligimus eas quæ medicamentis per aluum fiunt euacuationes. Cuiusmodi infinitas propemodum formas apud eos qui hanc materiam tractandam susceperunt comperies. Sunt enim

enim qui ſyrupos & decocta præparant, ſunt qui diuerſi generis bolos potiones catapotia concinnant, ſunt qui varias cum vino & aquis mixturas conficiunt. Quibus partim ratione, partim experientia per nos comprobatis, inuenimus tandem multa in illis aut ſuperabundare, aut penit⁹ deſiderari. Quę cauſa fuit vt nos aliquid noſtro marte efficere tentauerimus, quod amicis commodo & vſui eſſe poſſet. Inter cætera autem ſuauiſsimum, ac preſtantiſsimum apozema hoc illis preſcripſimus. ℞ rad. polipodij & corticis ligni Indici añ vnc. j. paſſularum purgatarum & tamar Indorum añ drach.x. prunorum damaſcenorũ paria.vij. corticis mediani ſambuci, radicis aſari, glycyrrhizæ añ vnc.ß. ſeminis carthami cõtuſi, ſenæ, thymi, epithymi añ drach. vj. hermodactilorũ drach.iij. zingiberis drach.j.ß. florum ſtæcadis & geneſtæ añ P.j. fiat decoctio in aqua iuſtæ quantitatis ad tertiæ partis conſumptionem. Poſtea adde ſucci fumariæ, ſucci roſarum recentium, & ſucci radicis ireos omnium depuratorum añ vnc.iij. cinnamomi vnc.ß. cariophyllorum drach.j.ß. bulliant adhuc leuiter hæc omnia ſimul, & tandem addito ſaccharo fiat apozema pro tribus aut quatuor diebus.

 Deſi-

Deficientibus rosarũ & fumariæ succis, substituo succos buglossæ & boraginis: interdũ etiam syrupos de fumoterræ, de epithimo, de cichorio cum rhabarbaro, rosatum solutiuũ, & similes. Vincente bile addo rhabarbarum, & myrobalanos citrinos. Excedẽte pituita, & in articulorum doloribus, agaricum, pyrethrũ turbith, & aristolochias. Apparentibus crassæ atq; atræ bilis signis, decoquo leuiter ellebori nigri drachmas duas. vtor etiã aliquãdo succis radicis ebuli, bryonię, cyclamini, centaurij, sambuci asphodeli, lupuli. Sunt qui myrobalanos omnes adijciunt. quorum tamen adstrictionem vi purgatrici iunctam nõ probo, nisi exigua quantitate cęteris commisceantur Alij ziziphas, myxa, carycas, eupatorium Mesuæ, agrimoniam officinarum, capillares herbas, scabiosam, hordeum, cæteraq; apparantia magis quàm expurgantia cõfundunt. quib⁹ (nisi quid ea certa causa postulet) abstinere soleo: ne forte (quod in varia mixtura accidere solet) remittant vires aliorum medicamentorũ. Nam reuera quicquid miscueris quod aut humores non purget, vel medicamenta non ducat aut corrigat, superfluũ id omne atq; inutile censendum est. Neq; enim hîc quid aliud procuramus,

procuramus,quam sanguinem a putridis salsis serosis & adustis humoribus vindicare, & superfluitates è toto corpore expellere. Sed redeam⁹ ad rẽ. Damus apozema singula hebdomada tribus aut quatuor diebus continuis in aurora: sic vt quatuor aut quinq; hebdomadis tota curatio cõpleatur. Cęteris diebus quibus id non bibitur, vtitur æger remedijs ad octauam intentionem facientibus, nimirũ infectionis ac contagionis seminaria consumẽtibus. De quibus dicemus suo loco. Præterea nihil agitur: seruatur tantũ vict⁹ ratio in principio libri tradita. Post prandium exire, & per vrbem incedere permittitur: modo tranquillus & serenus sit aër. Dieb⁹ quibus sola remedia octauæ intentionis vsurpantur exire licebit etiam matutino tempore. Quo pacto non solum blanda ac facilis, verumetiam secura & secreta promittit curatio. Hoc remedio neq; gingiuæ putrescunt, neq; os exulceratur. Lienteriæ tamen aut dysenteriæ initium quoddam aliquãdo superuenit quandò immodicè purgatur æger. Quibus malis sic occurrim⁹. Apparentibus intestinorum ramentis, damus tribus diebus continuis lactis chalybati, aut extinctione ignitorum lapillorum cocti cyathũ

vnũ quatuor horis ante cibum: & octo dieb⁹ interdicimus ei purgante omni medicamento ventrẽ etiam extrinsecus fouemus oleo ex glã dibus expresso, aut cotoneorum vel myrtino. Aliquando inijcimus clysterẽ adstringentẽ ex libra vna aquæ chalybatæ, & semilibra olei cotoneorũ vel myrtini: vel solo lacte chalyba to. Que remedia in lienteria etiã præstantissima esse constat: Quibus autẽ lac minùs cõuenire videtur, cæterorũ adstringentiũ & glutinantiũ vsum adhibeo. his nullo negocio curã tur qui ex immodicis purgationibus in dictas affectiones incidunt: sic vt transactis octo diebus eodem apozemate tutò vti posint. Hoc remedio consumuntur dolores, vlcera persanantur, resoluunt̃ citra inunctionem pustulæ, gummositates, nodi: sic vt neq; topycis remedijs, neq; chyrurgiæ locus vllus relinquatur. Noui ego qui idẽ effecerũt decocto buglossę triginta diebus vtentes, & septimo quoq; die supfluitates expurgãtes cũ cassia nũc sola, nũc adiecta confectione hamech. Alij absinthij & mercurialis decocto vsi sunt. Alij bis aut ter in hebdomada purgationib⁹ vtẽtes tricesimo die sanitati restituti sunt. Illas autẽ nunc cum cassia, mãna, diapruno, catholico, sena, epithi-

mo

mo adhibebãt:nunc cũ catapotijs ex aloë & ſpeciebus aromaticis:aut ex aloê,rhabarbaro, agarico,lapide lazuli,elaterio,cũ vino infuſio nis vel decoctionis epithimi aut ellebori nigri globulos cõformantes.Nos hoc electario aliquãdo vſi ſumus.℞ caricarũ pinguiũ decorticatarũ ſeminis carthami mũdati, hermodactylorũ,zinziberis,agarici,ſeminũ nigellæ & caſſutæ añ drach.ij.ſenæ & epithimi añ drach.iij. bdellij,rhabarbari, turbit electi, lapidis lazuli abluti & præparati,myrobalanorũ citrinerũ & indarum añ drach.j.tartari rubri drach.j.ß. diacrydij maſticis. ſeminis aniſi, cinnamomi añ drach.ß.ſirupi roſati ſolutiui aut mellis roſati q.ſ.miſce & cõfice electariũ liquidũ. Sunt qui pilulas mercuriales extollũt dantq; vnam ciceris magnitudine ſemel aut bis in hebdomada.Sed crudeliter purgãt,& niſi caueris interimũt.Eas autẽ ſic præparãt. Maceratẽ puluis mercurialis quẽ pręcipitatũ vocãt,in aquis cichorij bugloſſi ſcabioſæ.poſt.24.horas poſito ſuper prunas vaſe in vaporẽ reſoluunt̃ aquæ, & ſiccus relinquit̃ puluis.Miſcet̃ hîc cũ ſpecie bus aromatici roſati,& diamargaritõis frigidi & cũ theriaca aut mithridatio formant̃ pilulæ magnitudine cicerũ.Sũt quiverent̃ puluerẽ &

purum

purum hydrargyrum cum sale aceto & saluia extinctum tanquã minùs noxium præferunt. Atq; hi corrigendæ malignitatis gratia saluiã ipsam, atq; aromatica adijciunt: & ne venenũ hoc seuerius in corpus agat, venenum aliud adiungunt, nempe diacrydion, vt cum eo pugnet, pugnandoq; commoriantur aut saltem mitescant venenosæ facultates. exemplo aconiti, cuius ea esse natura creditur vt hominem occidat nisi inuenerit quod in homine perimat, cum eo solo colluctatur velut pari intus inuento, sola hæc pugna est cum venenum in visceribus repererit. mirumq; (inquit Plinius) exitialia per se ambo cum fuerint, duo venena in homine cõmoriuntur, vt homo supersit & cum fata volunt bina venena iuuant, inquit Ausonius in epigrammate vxoris quæ virum argento viuo & aconito interimere volens, pugnantibus inter se venenis, & per secessum labentibus seruauit Quo exẽplo moueri possimus vt credamus argẽti viui lethiferam vim commori, aut saltem mitigari, cum venenum aliud cum quo pugnet in visceribꝰ repererit: vt optima ratione facere videãtur qui diacrydion, aut aliud quod pari natura cum illo certet, permiscent & adiungunt. Hoc remedium in

in veteri pudendagra, in feris gummositatib9 & sordidis vlceribus, & elephantico ferè habitu nonnullis mirabiliter profuisse scio. Et ne quis nouum esse putet argentum viuũ ingerere audiat Paulũ AEginetam lib. vij. referentem colicis & ileosis propinari combustũ, & in cinerem redactum. Quod ex recentioribus & barbaris scriptoribus plurimos fecisse constat. Rustici Cataputię carthami & nigellæ grana in doliolum vini conijciunt, & huius vini potu aluum subducunt. Quidam mitiùs agunt folia cataputiæ decoquentes, & de cocto viginti aut triginta diebus vtẽtes. Quo remedio nõ rusticos solum, sed delicatas etiã inualidasq; mulierculas persanatas fuisse scio, nullo alio neq; interno neq; locali adhibito præsidio. Laudatur etiam in his casibus vinum helleborite in hunc modum confectũ. Mense martio putatis vitibus fiant scrobes satis profundæ iuxta vitium radices. Impleantur elleboro viridi multo, cõtuso, admixta terra. Ex eo vitis alimentũ sumens producet vuas vim purgatricem habentes. Nec vinum vllo modo verendum: purgabit enim sine molestia, & proderit. Licebit etiam polipodium, senã, epithimum, asarum, hermodactylum, carthamũ,

agaricum,

agaricum,cum aromaticis per vindemiam in cadum musto plenum inijcere, vt vna cum musto decoctionē patiant̄,sed decimo quoq; die permutanda erunt,donec mustum bullire cessauerit.Sūt qui lignū Indicum, polipodiū, senā,hermodactylum,in vino infundunt, dispertitaq; in tres portiones quantitate, partes duas crudas doliolo recondunt, tertiā decoquunt,feruentemq; in doliolum conijciunt, obturatoq; osculo totam substantiam feruere sinunt.Chymistæ in aquam vitę crebris destillationibus depuratam medicamenta purgantia infundunt,& expresso succo,additoq; saccharo humores eliciunt.Destillant etiam purgantes aquas plurimas,quas ob igneam caliditatem non probo.

Octauus modus ex prædictis omnibus compositus.

PRIMIS tribus diebus adhibentur inunctiones:octo sequentibus decocta sudorifica: repetunt̄ postea inunctiones,cuius loco plerunq; ministrat̄ suffitus ex cinnabari. Tribus indè aut quatuor diebus propinantur apozemata solutiua.quibus totidē diebus aut paulò pluribus sudores potionibus eliciuntur. Repetuntur

petuntur

petuntur deinceps apozemata, ſuccedunt decocta ſudorifica vt curationé perficiant. Quibus ſi morbus nondum perfectè ſanatus fuerit, repetes inunctiones, ſubijcies apozemata, ac decocta ſudorifica prædicto ordine. Inunctionum loco emplaſtra cerata loturas ſuffit⁹ ex cinnabari ſubſtituere licebit. victus adhibetur moderatè tenuis, attenuans, abſtergés, ſiccans, vt ſupradictum eſt. In hunc modum tractare conuenit eos quos neq; ſola inunctio, neq; ſudorem prolicientes aquæ, neq; ſuffitus ſimplex perſanare potuit.

Quæ remedia quibus perſonis ætatibus & temperaturis magis minùs ve conueniant.

QVICVNQVE diu ab officio abeſſe non poſſunt, vt ſerui, miniſtri, famuli: quiq; locum ſæpè mutare coguntur: qui citò quæ tractant negocia expedire volunt, longas medicationes non ferunt. Hos itaq; poſthabitis decoctis ſudorificis, & longis purgationibus, vnguétis ceratis emplaſtris Loturis cinnabaris ſuffitu intra paucos dies curare cõueniet.

Quos

Quos verò aut ſuperiorum aut amicorum & vulgi fama tangit, non tam celeriter quam ſecretè curabis Idq; ſeptimi modi purgationibus: aut ceratis & emplaſtris, quorum tamen nidore mouetur morbi ſuſpitio. Qui mollib⁹ & delicatis corporibus præditi ſunt, decoctis ſudorificis aut apozemate noſtro ſolutiuo curari debent, fortes deſtillationes non admittunt. Inunctiones, emplaſtra, loturas, non facilè tolerant: ſuffitum ex cinnabari multò minùs. Pueri ſuffitum ſine noxa non ferunt: cætera blandiùs admota nō auerſantur. His ergo vnguenta paranda ſunt ex multo butyro recēti, pluribus axungijs quam in alijs, paucioribus ſiccantibus, & pauco aut nullo ſi fieri poteſt, argento viuo. Primo decocto apozematis noſtri facilè & ſine moleſtia purgantur. Primum voco quod ſuccos non recipit. Decocta ſudorifica facile tolerant, præſertim deſtillata per cucurbitam vitream impoſito capitello. Aqua enim indè reſultat & ſalutaris & bibi non ingrata. quod in pueris imprimis deſideratur. Ea etiam deſtillatione lactentes infantulos ſanabimus. Hos verò non purgabimus niſi mollibus clyſterib⁹: niſi fortaſſe nutrix purgās medicamentum deuorare non recuſet. Sic enim

medicamentoſo

medicamẽtoſo illo lacte vtens infantulus facilè & ſine moleſtia purgabitur. Caue ne fortes deſtillationes illis exhibeas. Interim victũ nutrici inſtitues talem qualẽ in principio deſcripſimus, Præterea purgãda erit & ipſa, atq; ijs quæ contagioni reſiſtunt præſeruanda. Senibus eadem ferè quæ pueris conferenda ſunt remedia: aut ſi validiores ſint, eadem quæ mollibus & delicatis corporibus. Plethoricis, & optimis temperaturis, quas ſanguineas vocãt, conueniunt potiones ſudorificæ, & apozema noſtrum ſolutiuum. Suffitus, inunctiones, emplaſtra, cæteraq; ipſi quidem ferunt: non tamẽ citra noxã. Nam præter id quod argento viuo inſigniter læduntur, ex inunctionis caliditate hepar inflammari, & ſanguinem aduri contingit. Contemperanda ergo erũt illa cum butyro, oleo roſaceo, cæteriſq; refrigerantibus. Igneas deſtillationes his ne dederis. Bilioſis, calidis inquam ſicciſq; temperaturis ligni Indici primum decoctum propter caliditatẽ & ſiccitatem non cõfert, niſi cum pluſcula aqua fiat, & longiorem decoctionem nõ ſuſtineat. Sũt qui ſecũdario decocto vti malint, vtpote minùs calefaciente, nec adeò ſiccante. His validæ deſtillationes non proſunt. Inunctiones

verò

verò,loturæ,emplaſtra permoleſta ſunt, nec periculo vacant,cum ob virium reſolutionẽ, tum ob venoſi generis atq; hepatis ipſius ab intenſa remediorum caliditate aduſtionem,& nimiam argenti viui penetrationem in raro corpore,& incredibile eius nocumentũ Suffitus his valdè pernicioſus eſt.optimum apozema noſtrum ſolutiuum.Pituitoſis conueniũt, & ſeptimi modi purgationes,& lignum Indicum quandò materia valdè craſſa non eſt. Nã quando & lenta & craſſa nimis eſt a ſudorificis decoctis abſtinendum. Neq; enim adeò craſſa tenaxq; materia apta eſt in vapores reſolui & in ſudores tranſcolari. Quin ſi ſudorifica illa adhibueris,exhauſta ꝑ ſudores ſubtiliori humorum ſubſtantia,reliqua poſtea reſidebit multò craſsior ac tenacior,medicamẽtis difficilius cædens quam antea:reſoluta nimirum ea ſubſtantia per quam fluere & ferri ſolebat.Propterea præſtat hos inunctionibus aut emplaſtris curare.Suffitibus minùs quam cæteri moleſtantur.Deſtillatis aquis iuuantur Melancholicis lignum Indicum cæteraq; ſudores mouentia non conferunt, tum ratione ſiccitatis qua melancholici lęduntur,tũ quod is humor non facilè,nec ſine periculo in con-

tinuos

tinuos illos sudores vertatur. Periculum enim est ne resoluta subtiliori eius substantia, reliquum humorem nimis tenacem crassumq; reddi contingat, & partibus tam pertinaciter adhærere, vt postea medicamentis extirpari educi've nullo modo possit. Idq; magis ĩ melancholico humore quã in pituitoso, propter naturalem illius tenacitatem ac crassitiẽ medicamentis ac concoctioni repugnantem. Satiùs ergo est melãcholicos sanare septimi mó di purgationibus, crassum illum humorẽ sæpe concoquendo, attenuando, incidendo, citra euidentem siccitatem, qua melancholicos offendi diximus. Hos inunctionibus, ceratis, suffitibus curare nõ verearis. Suffitus ex cinnabari raro adhibetur, præterquam vbi cætera remedia non conferunt, aut ea recusat æger. In recidiuis certis partib⁹ sine periculo adhiberi potest, in feris gummositatibus, nodis, vlceribus, & infestissimis doloribus. Medicamenta molliter purgantia conferunt mollibus delicatisq; corporibus, pueris, senibus, & biliosis temperaturis. Plethoricis & pituitosis valentiora. Melancholicis primò quidem blandiora, postea verò efficacissima. In valdè pustulosis, vlcerosis, & elephãtico ferè habitu vtimur

E pilulis

pilulis exturbit, elaterio, aloë, cũ theriaca formatis. item pilulis arthriticis, fætidis, indis, ex hermodactylis, ex euphorbio, ex lapide armeno, ex lapide lazuli, ex puluere mercuriali, aut ipso argento viuo, vt diximus. Elleborus verò cũ rectè preparatur ac corrigitur cæteris omnibus iure preferri potest. Alioqui morbus cũ exacerbatus non est, fortia medicamenta non requirit: imò sæpe exasperatur illis, tollit verò mollibus facilibusq; purgationibus.

7. *De symptomatum curatione.*

EXPOSITIS sex remediorum generibus restat de symptomatum & morborum tanq̃ symptomata succedentium curatione dicere. Sunt autem ea pustulæ, gummositates, tuberositates, nodi, vlcera, dolores, ardor vrinæ, capillorum & vnguium procidentia, dentium mobilitas, cutis defædatio, & similia, que magna ex parte octo illis modis ad sextam intentionem pertinentibus eliduntur. paucis exceptis, de quibus in secundo libro latiùs dicetur. Si quod ergo symptoma, si quis morbus prædictis modis aboleri non potuit, ad particulares eorum curationes, quæ in secundo libro

bro tractabuntur, recurrendum erit. Transeamus ad octauam & vltimam intentionem.

8. *De remedijs contagionis.*

OCTAVO loco proposuimus infectionis ac contagionis seminaria extinguere ac interimere. quod tamen non solum in fine curationis, verumetiam per totum morbi decursum tentandum admonuimus. sed in fine potissimum toto conatu ac studio huic vni remedio insistendum. postquam ergo huius quoq; rationem habuerimus in victu, in præparatione, in sudorificis, cæterisq; remedijs, vltimo loco mixturas sequentes ad consummandam curationem, prohibendasq; recidiuas vtendas dabimus. ℞ radicis tormentillæ & angelicæ seminis fraxini an̄ drach. ij. corticis citri, cinnamomi, seminis cardui benedicti an̄ drach. j. ß. ramentorum tenuissimorum ligni Indici vnc. ß. theriacæ & mithridatij an̄ drach. iij. sirupi de corticibus citri q. s. misce & confice elect. liquidum. ℞ radicis vincetoxici rosarum rubearū cinnamomi an̄. scrup. ij. seminis peonię behē albi & rubei an̄ scrup. vnum, dictanni, & xilobalsami an̄ drach. ß.

 sacchari

ſacchari in aqua ſcabioſę reſoluti.q.5.miſce & confice elect.in tabulis. Excedente caliditate addes ſemina acetoſæ endiuiæ cucumeris melonum citruli,ſantalos,ebur,gemmas.In pituitoſo humore audenter calidis vtendū. In melancholico,cortices capparum tamaricis fraxini,& conſeruæ bugloſſæ boraginis inulæ vtiliter adijcientur.Hiſce compoſitionibus octo diebus cōtinuis vtetur qui inunctiones, cerata,loturas,ſuffitus, deſtillationes,aut decocta ſudorifica adhibuit.In aurora quidem ſumet mixturę liquidæ portiunculam magnitudine auellanæ:a prādio verò duabus aut tribus horis ante cænam tabellam vnam. Qui ſeptimi modi purgationib⁹ vtunt̄ diebus quib⁹ non purgant̄ hiſce antidotis prædictis horis vti poterunt.Sunt qui eadē intentione dant theriacæ aut mithridatij drachmas duas cum aquis endiuiæ & cichorij biliofis:cum aquis bethonicæ,meliſſæ,ſcabioſæ,boraginis,bugloſſæ, ocymi,mente,balſamitæ,pituitoſis & melācholicis.Nos vino aut aqua decoctionis ligni Indici in prandio & cæna ſemel vtendū præcipimus.Ergo huius generis remedia calida eſſe oportet,vt illis tanquā igne purgetur ac conſumatur quicquid humores inficit ac corrūpit.

 pit.

pit. Frigida tamen aliqua miſceri poſſunt, partim ad reprimēdū caliditatis exceſſum, partim ad roborandas principes particulas: videlicet roſæ, violæ, flores cichorij, myrti, nenufaris, ſemina acetoſæ, citri, endiuię, margaritæ, coralli, ſantali, ebur, gēmæ, bolus armenus, terra ſigillata, moderata portione tamen, ne aliorū vim obtundant, ac nimis reprimāt. Calida ergo illa quæ cōtagioni reſiſtūt hæc ſunt, lignū Indicum, radix cynarum, calamus aromaticus, apios, gētiana, dictamn⁹, angelica, meliſsa, calē dula, pimpinella, carduus benedictus, iris, acorus, rhaponticū, vincetoxicū, hypericū, bethonica, cyperus, ſcordeō, thlaſpi, gariofilata, ſcabioſa, ſchænāthos, galanga, zeduaria, behen, cariophilli, macis, zingiber, cinnamomū, xilobalſamū, carpobalſamū, lignū aloes, ſemina pæoniæ, ocymi, iuniperi, ameos, crocus, myrrha, thus, theriaca, mithridatiū, trifera. Media quodāmodo tēperatura ſunt verbena recta & ſupina, verbaſcum, tormētilla, tamarix, aſparag⁹, oxylapathū, filix vtraq;, gingidiū ſeu cherefoliū, cortex radicis mori & folia eiuſdem, hedera, cortex citri, iecur lupinū, cācrorum fluuialium cinis.

Finis primi Libri.

Liber Secundus

DE MORBIS ET SYMPTOMATIS LVEM HISPA- *nicam aut comitantibus, aut consequētibus, vel præcedētibus.*

De veteri morbo, & recidiuis.

Da recenti morbo Hispanico, & multiplici ac varia eiusdem curatione in primo libro satis dictū est. Trāseam⁹ nunc ad inueteratū & recidiuas. Horum curatio ex prædictis nullo negocio haberi poterit. Primò enim instituendus victus. Secundo facili purgatione minuenda materia Tertio secanda venā in quib⁹ expedit. Quarto præparādi humores. Quinto euacuādi. Sexto pticularibus euacuationib⁹ insistendū. Septimo symptomatis occurrendū. Octauo cōtagionis seminaria penitus cōsumenda. De quibus oībus præterq̃ de septima intentione copiosè dixim⁹. Verū cum sextæ, particularium inq̃ euacuationū varias formas tradiderimus, scire conuenit in recidiuis & veteri morbo

præstare

præstare septimi modi purgatiões,& decocta sudorifica. Quibus si fortè morbus elidi non posit,ad inunctiones,cerata,& suffitus transeundũ erit. Dicam⁹ nunc de symptomatũ & succedentiũ affectionũ curatione. Sunt autem ea vlcera oris & fauciũ. Capitis,colli, scapularũ,& articulorũ dolores.gummositates,tuberositates,nodi,scirrhi. Alopecia capitis & barbæ.vnguiũ casus,gingiuæ putrefactæ. Dentes mobiles& infecti. Pustulę & maculę cũ faciei tũ reliqui corporis. Pedũ & manuũ vlceratæ rimæ cũ pruritu. Porrigo,fætor corporis. Hepatis incendiũ. Renũ,vesicæ,& meatuũ vrinaliũ vlcera.virgæ pustulæ. Abscessus inguinum. Quorũ vltima morbũ nõ solũ consequi, verumetiã præcedere,& tanq̃ latenter serpentis contagionis antesignani præire solent.

De oris & faucium vlceribus.

VLCERA oris quę Luem hanc cõsequuntur,aut comitanť de gñre corrodentiũ & malignorũ esse cõstat,vt mirũ nõ sit ea curationi tã pertinaciter repugnare. Egent itaq; & victu refrigerãte & siccãte,& post purgationes localibus & refrigerantib⁹ & siccantib⁹, admixto semper aliquo abstersorio in hunc modum; ℞. Plantaginis & caudæ equinæ añ M. vnũ

rosarum balaustiorum summitatum absinthij & salicis añ P.j. Ordei integri vnc. j. mecum cypressi lenticularum sumach añ drach.iij. decoquantur sufficienter in aquæ partibus decē & vna aceti. & in colatura dissolue mellis rosati vini granatorum & diamori añ vnc.j. fiat gargarismus, vel sic. ℞ aquarũ plantaginis rosarũ & caprifolij añ vnc.ij. aquæ portulacæ & diamori añ vnc.j. rob de ribes mellis rosacei omphacij añ vnc.ß. misce pro gargarismo. Si prædictis nihil profeceris, ad valentius siccantia transeundum ℞ fæcis vini & fæcis aceti, æruginis, aluminis, nitri añ scrup.j. bulliant in aquis rosarũ & plãtaginis vna eaq; leui ebullitione, mox colent̃ sine expressiōe valida, & xylo in hanc aquã infuso tange vlcerosa loca. Chirurgi vtunt̃ aqua sublimata, aut aqua forti quibus malum exasperari solet, nisi cum aquis rosarum & plantaginis artificiosè mitigentur. Ostẽtant empyrici oleũ ex Mercurio. Excellit aqua ex theriaca cũ aquæ vitæ & aceti partibus æqualibus per cucurbitam vitream imposito capitello destillata, dissoluendo in ea terram sigillatam aut armeniam, & partes erosas molliter contingẽdo. Hui⁹ loco vsus sum hac mixtura, ℞ aquarum rosarum plantaginis & pru-

& prunellorum agrestium añ vnc.j. aceti & aquæ vitæ añ drach.vj.diamori & mellis rosati añ drach.iij.theriacę boli armeni aluminis añ drach.ij.stent aliquot horas super prunas absq; ebullitione,postea colētur leuiter.Si fauces malignior & remediis difficilè cedens vlcus obsederit,vnâ cum prædictis sudores decocto ligni Indici procura,& miraberis effectum.Prudenter non faciunt qui inunctiones cerata,& suffit⁹ hydrargyricos adhibēt. quod his noua vlcera produci,& iam facta exasperari soleant.

De dolore capitis.

MATERIAM dolorem capitis adferentē retrahere oportet hoc aut simili clystere. ℞ Betæ altheæ mercurialis ruthæ,foliorum lauri,cataputiæ,vrticæ añ M.j.rad.polipodij vnc. j. corticis genistæ & se.minis carthami cōtusi añ vnc.ß.florū stecadis & chamemęli añ p.j.fiat decoctio,& in colatura dissolue succi radicis ireos per residentiam depurati vnc.j.catholici hieræpicræ diaphenici añ vnc.ß.olei ruthacei de castorio & anethini añ vnc.j.mellis anthosati drach.x.salis communis drach.ij. fiat clyster.Postea applicetur capiti hoc decoctum, ℞ ramentorum tenuissimorum ligni Indici

vnc.ij.

vnc.ij. Saluiæ sticados ruthæ aā M.j. vini antiqui flauescentis optimi lib.ß. olei antiqui lib.j.ß. decoquantū simul ad consumptionē mediæ partis, & de colatura fiat embrocha, vel cum oleo ruthaceo misce ruthā ipsam in puluerē redactā, & castoriū & crocum, vel ex pulegio serpillo, saturcia, origano, saluia, calamēto, sabina, hissopo, lauri baccis, olibano, costo, zingibere, pyrethro, pipere, croco, castorio, euphorbio, fiat puluis: & cū oleo ruthaceo, laurino, irino, nardino, & similib⁹ inungatur. Sūt qui theriacam & mithridatiū cū oleo ruthaceo & aqua vitæ imponūt. Sunt qui sacculos ex sale, & milio calefactos. Alij nasturtij synapi & carei semina in aceto infundūt & torrēt & ex eis sacculos cōficiunt. Atq; hæc frigida & flatulenta existente materia cōueniūt. Calida verò cōcurrēte causa adijcies oleū rosaceū acetū, omphaciū, oleū violaceū, semina psyllij hyoscyami & cætera frigida. Fracastorius in capitis doloribus ex Lue Hispanica procedētibus testatur se nihil iuuantius inuenisse quā inungere interna brachia, præsertim qua venę cephalicę protendūtur, hoc linimēto: ℞ succi Inulæ succi bryoniæ styracis liquidæ, terebinthinæ aā vnc.j. gummi elemi vnc.ß. pinguedinis

nis vrſi,anſeris,butyri aã vnc j.ß. thuris iridis aã drach.iij. olei irini quod ſufficit, argenti viui octauã partẽ,miſcẽ fac linimentũ. Quinto autem aut ſextò quoq; die catapotijs corruptũ in cerebro humorẽ elicientibus vtendũ Interdũ etiam ſanguinis miſsione & cucurbitulis auertẽda materia.Hæmorrhoides quoq; aperiendæ,& menſtrua ducenda mulieribus. Aut ſi neq; his quieuerit malum, ſudorificis decoctis aliquot diebus vtendum.

DE DOLORIBVS *artuum.*

CVM dolores artuum relinquuntur aut redeunt, fouentur partes affectæ vnguentis ceratis & emplaſtris Ioannis de vigo, cæteriſq; remedijs argentum viuum recipientibus.Nos hoc vnguento licet Mercurium non recipiat, proſpere tamen vſi ſumus. ℞ vnguenti Martiati reſumptiui aragon & de althea aã vnc.iij. pyrethri hermodactilorum nitri zingiberis aã drach. vnam. Olei chamemælini vulpini laurini aã vnc. vnam.Olei de lateribus, & de Terebinthina, aquæ vitæ, aã vncia.ß.

petrolei

petrolei drach.iij.ariſtolochiæ rotũdæ drach. j.ſ.ceræ.q.s.mixtis omnibus fiat vnguentum. Cõferunt etiam olea ex ligno Indico,aut granis lauri,vel iuniperi per chymiſtarum deſcenſorium extracta:aut ſpuma ipſa in ligni Indici decoctione collecta:& axungia hominis leonis, vrſi, cati, & ſimiles. Sunt qui ex ramentis ligni in nobili aliquo vino decoctis addito antiquo oleo linimentum parant. Alij cũ cætera non proſunt ligni Indici decoctum propinant, aut ſuffitum ex cinnabari adhibent. Alij ad balnea naturalia ſulphurea nitroſa aluminoſa bituminoſa & metallica ægrũ remittunt. Empyrici rationale hoc remedium intro duxerunt. Accipe.40.ouorum vitellos coctione induratos & diſsipatos cum vncijs ſex pyrethri in puluerem redacti confundito & per vitrei vaſis genus collum retortum habentis ſine capitello deſtillato, lento primum igne, poſtea vehementiore. Iterum liquorẽ qui fluxerit cum vncia vna caſtorij & ſemuncia thuris albi commiſceto, adiectis hermodactilorũ drachmis ſex, permixtaq; vt ante deſtillato. Tertio, liquorem cum fæcibus ſuis ſubigito & lauri baccas adijcito, & deſtillato. Si ſæpius id feceris oleum elicies in diſcutiendis morbi

Hiſpanici

Hiſpanici doloribus nulli remedio conferendum. Proderit interim ſeptimi modi purgationibus infeſtantem materiam adimere.

De gummoſitatibus tuberoſitatibus, nodis, ſcirrhoſisq; tumoribus.

ACCIDVNT ſæpe tuberoſitates in capite brachijs & tibijs molliuſculæ quæ ferè ſuppurantur, ſed ſi diſcutiẽtia maturè adhibueris reſoluuntur. Suppuratæ autem oſſis corruptionem minantur. Qua de cauſa candenti ferro aperiuntur, facta poſtea abſterſione & deſiccatione ſanantur. Accidunt quædam duriores ac compactiores materia tanquam nodis cõſtricta ac condenſata. Has etiam nonnunquã mollire ac reſoluere tentant, ſed tandem cauterio incidunt. fit autem inciſio ſecundum tumoris longitudinem & profunditatem. Sunt tamen qui malint in radice qua nodus in partem inferiorem & expurgationi idoneam deſinit, intacto ipſo nodo cauterium leuiter affigere vt nodi materia ad eum locum ſponte cõfluens paulatim euacuetur, & ab oſſis inuaſione reuellatur. Cauterijs enim profundioribus oſſium putredinem ac cariem verentur.

Interim

Interim imponenda nodo mollientia & cætera quæ conuenire videbuntur. Abſq; inciſione ſponte diſcutiuntur ſeptimi modi purgationib⁹, plerũq; etiam vſu ligni Indici: aut ſi localibus opus ſit, curantur ſpuma in decoctione ligni collecta, cæteriſq; remedijs addo lores artuum facientibus. Fit plerunq; vt cum maxima duritie, & dolore intolerabili in longitudinem tibiæ protendantur. Cõferunt his emplaſtra ex radicibus cucumeris agreſtis, inulæ, bryoniæ, ebuli, iridis: & ammoniaco bdellio, oppoponace, ſagapeno, ſtyrace, terebinthina, cum pinguedinibus vrſi, cati, leonis, hominis, hirci, cerui, vituli, porci, & butyro, adiecta ferè argenti viui quarta omnium parte. Quidam ſuffitum ex cinnabari adhibent. Alij (quod galenus in tendonum ſcirrhis faciebat) in accenſum & candentem pyryten, aut molarem lapidem acetum ſpargunt, & fouent locum. Recentiores aceti loco ligni Indici decoctum vſurpant.

DE ALOPECIA CAPITIS *& Barbæ.*

IN procidentia capillorum & depilatione foue

foue locum olei myrthini lētiſcini & de meliloto æqualibus partibus : vel abſinthio, & corticibus auellanarum vſtis, coctisq; cum oleo myrthino : vel aqua decoctionis myrtillorum & fænugreci : vel vino nigro auſtero cum aloë cocto, vel ligno Indico in vino adſtringente cum melle & ladano percocto. Conferet etiam hæc mixtura, ℞ myrtillorum ſpicænardi, radicis aſphodeli, corticis pini añ vnc. j. ladani, ſeminis apij, foliorum ſenæ, cyperi, añ vnc. ß. ſeminis papaueris albi, corticis tamaricis, ſeminis abſinthij, roſarum albarum, ſeminis hederæ, añ ʒ. iij. ferueant in duplici vaſe in vino adſtringente, aut in oleo myrtino & lentiſcino ad tertiæ partis conſumptionem. Ad idem valet hoc odoriferum, ℞ pomatæ vnc. ij. ladani vnc. ß. muſci grana iij. aquæ roſatæ in qua grana ſex ſublimati bullierint vnc. vnam miſce omnia & line partes depiles, & deformes. Cõferet etiam aqua ex theriaca aceto & aqua vitæ deſtillata.

Ad vngues cadentes.

IISDEM ferè remedijs retinebis vngues. quod

quod si cōmodè fieri non posit, accelerabis casum cum vnguento basilico, aut cum farina triticea cum butyro & violarum maluarumq́; decocto confecta. Remoto vngue abluatur locus cum aqua ordei saccarata, postea cum oleo ex vitellis ouorum, & tandem tegatur cera noua odorifera, cum paucula terebinthina, & pauco oleo rosaceo subacta. Sic eñ nouus succrescet vnguis.

Ad gingiuas putrefactas.

GINGIVAS putrescentes & erosas collues primò decocto ligni Indici, aut tormentillæ postea absterges hac mixtura. ℞ mellis rosacei vnc.j.ſ. eboris vsti. rosarũ albarum. osis sepiæ, myrrhæ, aloes añ scrup.j. Desiccabis tādem cum puluere gallarum vstarũ & aluminis vel cum communibus dentifricijs. Si hæc non prosunt, ad ea quæ oris & faucium vlcera sanant recurrendum.

Ad commotos & infectos dentes.

CONFIRMABIS & absterges cōmotos & infectos dētes aluminis vsti in aceto extin-

cti,& cornu ceruini similiter pręparati æqualibus portionibus,facto inde dentifricio. Absterguntur optimè cum aqua forti mixtione aceti & aquarum adstringẽtium mitigata. Cõfirmantur alumine rotundo cum duplo sale dentibus aspersò,adiecto interdum rosarum, & corallorum puluere.

Ad pustulas & maculas faciei & reliqui corporis.

PVSTVLAS & maculas liuidas rubentes nigras quotidie bis ablues aqua sequenti. ℞ masticis olibani dragaganti ladani añ drach.j. succi limonum vnc.j.aquarum plantaginis & rosarum añ vnc.ij.sumach.tartari rubri,coralli albi,boracis añ drach.ß. sublimati in puluẽ redacti gr̃.iij.bulliãt simul in vase vitreo lento igne ad quartæ partis cõsumptionem. Postea fiat colatura clarificata & aromatisata cũ granis aliquot musci.Biduo aut triduo pustulas omnes & maculas delebis hac mixtura. ℞. albumen vnius oui recentis,agitetur donec spumescat,deinde adde sublimati & cãphore añ gr̃.iiij. agitentur iterum simul & misceantur donec vnguenti formam recipiant. Sunt qui

F suffitibus

ſuffitibus ex thure borace ſtyrace, marcaſita, & ſublimato vtuntur. Puſtulas tamen cum in declinatione fuerint oleo balanino, aut tartareo inungere cõuenit, ne fœdas cicatrices aut maculas relinquant.

Ad pedum & manuum vlceratas rimas cum pruritu.

PRVRITVM extingues cum ſuccis limonum, & ſemperuiui: aut epithemate ex aloe in aceto ſcyllitico & muria cocto. Rimas verò ſimul & pruritum ſanant oleum tartareũ, oleũ de vitriolo, tartarum & vitriolũ, & ærugo cõcorporata cũ axungia porcina recente & limonum ſucco. Conferunt etiam borax, camphora, ſublimati grana aliquot cũ pomata & oleo roſato ſubacta, & poſt fomentũ ex maluis roſis violis abſinthio, inula, opylapato, fumaria illita: Cum cætera non proſunt, adhibẽtur ſuffitus ex marchaſita, auripigmento, mercurio ſublimato, cinnabari.

Ad porriginem & cutem furfuraceam cum faciei tum reliqui corporis.

FVRFVRES, qui in capite multiplicantur diſcutientib⁹

diſcutiẽtibus & tergentibus ſanãtur, admixto ſemper aliquo adſtringente ad roborandam partem affectam, ne facile ſuſcipiat influentes feroſos humores, ſed reſiſtat eosq́; repellat. Qua de cauſa parantur loturæ, vnguenta, linimẽta, ex beta abſinthio apio iride ſtæcade fenugræco, parietaria, amigdalis amaris fabis eruo lupinis alumine nitro pumice atramẽto ſuturio aqua marina, lixiuio, aceto, vrina, muria, balneorum naturalium aquis. Quibus etiã ad totum corpus vti licebit. faciei tamen cum furfuribus inficitur, blandiora parabimus in hunc modum. ℞ amigdalarum amararum, farinæ fabarum & orobi añ vnc. j. aluminis boracis maſticis olibani tragacãthi añ vnc. ß. ſucci limonum vnc. ij. aquarum plantaginis roſarum & liliorum alborum añ vnc. iii. lactis caprini recẽtis vnc. iiij. mixta oĩa diligẽter deſtillentur lento igne more ſolito, vel ℞ farinæ fabarũ vnc. j. maſticis tragacãthi boracis añ dra. j. ß. ſtẽt ſimul per diẽ integrũ, in aquis roſarũ & plãtaginis poſtea bulliãt leniter in duplici vaſe, & ſine expreſsione colenẽ, & tandẽ addito aut vino albo aut aceto albo fiat lotura. Sunt qui ieiuni aquam roſaceam in ore continent, & roſata illa ſaliua faciem abluunt. Sunt qui

 vrina

vrina propria vtuntur. Alij limones cum vino coquunt in minutissima frustra concisos. Alij micas panis albi adhuc calentis coquunt in vino albo & aquis fabarum rosarū nenufaris. Excellit hæc destillatio, ℞ mellis rosati colati aquæ rosatæ & succi limonum añ vnc.ij. tragacanthi masticis ceruse amyli olibani añ drach. iij. aluminis coralli albi spumę vitri ossis sepię boracis añ drach. ij. salis gemmæ, drach. j.ß. farinæ fabarum vnc. j. aquæ vitæ vnc. j.ß. albumina ouorum. iij. limacum cum suis testis contusorū drach. vj. cāphoræ dra.ß. cinnamomi vnc. ß. misce & destilla more chymico. Vtātur hac aqua tanquam præstantissima mulierculæ, & quicunq; nutrire formam & venustatem sibi conciliare student. Verū in exitu balnei præstabit hæc adhibere remedia, Balnei loco esse poterit vapor ex decocto florum maluæ violarum rosarum cichorij liliorum alborum chamæmeli & roris marini exceptus.

Ad fœtorem corporis.

EXHALAT plerunq; fætidus sudor, & putridus vapor è corporibus eorum qui Pudendagra laborarunt, contagionis ac infectionis

seminarijs

ſeminarijs in corpore adhuc vigentibus. Curabis hos purgationibus, vaporario, lauacris, & contagioni reſiſtentibus medicamentis, de quibus diximus in primo libro. Lauacris autē inſeres abſinthium fumariam origanum ſerpillum, ſaluiam, pulegium, thymbram, inulam, mercurialem, oxylapathum, ſcabioſam. Præſtabunt balnea naturalia aluminoſa, nitroſa, & ſulphurea. Odoribus præterea & benè olentibus perfuſionibus & pulueribus extremitates & indumenta aſpergere conuenit.

Ad hepatis incendium.

AVGETVR hepatis calor & putredine & inunctionibus & decoctorum calidorū vſu. Emendatur hoc linimento, ℞ ſucci filicis, & ſucci cichorij, vtriuſq; depurati vnc. j. ſantalorum omnium añ ſcrup j. olei roſati vnc. ij. farinæ hordei drach. j. ceræ albæ q. ſ. miſce & cōfice linimentum. Bibendi etiam ſucci cichorij ſcariolæ, endiuiæ, roſtriporcini: atq; herbis ipſis & radicibus partim cum ſaccharo conditis, partim in iure decoctis, aut in patinis aceto & oleo aſperſis in prima menſa vtendū. Proderit etiā hoc electariū. ℞ ſucci cichorij

depurati vnc.ij.ſucci portulacæ vnc.j.ſucci fœniculi vnc.ß. ſeminum cucumeris & endiuiæ aã drach.j.oxyſacchari quantum ſatis erit ad cõmiſcendum.Detur ieiuno magnitudo auellanæ,aut nucis iuglandis,cũ iure pulli aut alio conueniente liquore:aut citra diſſolutionem deuoretur.Victus refrigerans eſſe debet. vino non niſi dilutiſsimo vtendum.Ptiſana hordei, & lac amigdalarum cum ſeminibus frigidis coctum,panata etiam cum omphacio,& alica cum ſucco granatorum aut cum aceto cibi erunt conuenientiſsimi.

Ad ardorem vrinæ,& renum veſicæ meatuumq; vrinalium vlcera.

ARDOR vrinæ his ex vlcere potiſsimum accidit.Deprehendes autem renum vlcera ex dolore in lumbis cũ grauitate & veluti quodam pondere,ex vrina purulenta,innatantib⁹ carnoſis particulis,aut veluti pilis. Vrina præterea facilè & citra dolorem emittitur. Veſicæ verò affecta vehemens cruciatus pectinem imumq; ventrem inuadit, vrina magna cum anxietate redditur , & fæculenta ſimul excernuntur

nuntur, aut mucosa, aut farinæ instar crassa subsidunt. Aliquando etiam squamulæ circunferuntur, & lamineæ quædam substantiæ. Furfureæ verò hypostases vesicam scabie laborare significant. Vreterum exulcerationem denotant puris non adeo crassi mixtura & veluti capillamenta vrinis innatantia : dolor etiã in media inter vesicã & renes regione. Si pus aut sanguis solus absq; lotio excernatur, non in dictis particulis, sed in pudendo denotatur exulceratio. Curantur instrumenta vrinæ sic affecta, primò quidem facilibus totius corporis purgationibus. Secundo abstergentibus Tertio desiccantibus, glutinantibus, & simul vrinæ humorumq; acrimoniam extinguentibus. De purgationibus satis diximus. Abstergentia sint aqua mulsa, fænugræci decoctum cum pauculo melle, aqua passularum & hordei, decocta seminum cucumeris, melonum, maluæ, zizipharum, glycyrrhizæ cum mulsa, aut lac cum melle. Desiccabunt electrum, semen plantaginis, bolus armenus, terra lemnia, coriandrum tostum, ebur vstum, cornu cerui vstum santali, coralli. glutinabunt amylum, tragacanthum, gummi arabicum, semina melonum, cucumeris, portulacæ, papaueris.

Contemperabunt,& acrimoniam obtundent ſemina maluæ,melonum,cucumeris cucurbitæ,citruli,portulacæ,papaueris albi, amylum, tragacantum,ſuccus, & puluis glycyrrhizæ, zizipha,myxa,vuæ paſſæ.Lac vero ad tergendum glutinandumq; vlcus, & reprimendam mordacitatem mirificè conducet.Proderunt etiam nuclei pineæ nucis,amigdalæ, & piſtacea aqua roſarũ madefacta. Extrinſecus affecti renes & vreteres poſt deterſionẽ inungendi erũt oleo roſaceo,myrthino,maſtiche,thure,roſis,corallis,ſantalis. veſica verò affecta, per cathetherem inijcies tergentia illa, quæq; ſiccant,glutinant,& acrimoniam obtundunt. Pubi verò impones cataplaſma ex ſymphyto & equiſeto:aut equiſetum cum oleo myrthino in pila plumbea contundes, poſtea exprimes ſuccum & pubem inunges.Quę remedia etiã in penis exulcerationibus præſtantiſsima eſſe conſtat.Sed refrigerantibus iniectionib⁹ crebrò vtendum non eſt:ne(quod ſæpè accidit) nimio frigidarum rerum contactu muſcul⁹ collo veſicæ adhærens reſoluatur, eoq; reſoluto vrina ſponte decidat & defluat. Notandum etiam valenter adſtringentia per os ingeſta hîc minimè excellere. Sibiipſis enim

ſunt

ſunt obſtaculo ne ad tam remotas particulas penetrare queant. quippe meatus p̱ quos ferri debent valida eorum facultate conſtringi ac condenſari cõtingit, vt longiùs eorũ vis propter cõſtrictionem conduci non poſsit. Qua de cauſa terram armeniam & terram ſigillatam cum mulſa, aut cæteris ad vias vrinales cito confluentibus propinare ſolemus. Nos peracta cum mulſa deterſione hoc puluere vtimur. ℞ granorum halicacabi paria. vij. ſeminum cucumeris, portulacæ, & papaueris albi añ drach. iij. amyli ramentorum eboris, glycyrrhizæ, radicis tormentillæ añ drach. ij. margaritarum orientalium, coralli albi & rubei, añ ſcrup. j. ſacchari ad põdus omnium, fiat puluis Conferunt etiam hæ tabellæ, ℞ pinearũ purgatarum horis duabus in aqua roſata calida temperatarum drach. ij. ſeminum cucumeris, melonũ, portulacæ, papaueris albi añ drach. j. glycyrrhizæ, ſantalorum alborum & rubeorũ añ ſcrup. j. ſacchari in aquis roſarum graminis & ſolatri reſoluti q. ſ. miſce & confice elect. in tabulis. Proderunt etiam nuclei pineæ nucis, myxa, zizipha, quæ diem integrum in aqua ſolatri maduerint.

Ad virgæ puſtulas.

Puſtulæ

PVSTVLAE virgæ quædam leues sunt & paucæ malignitatis: quædam maligniores ac pertinaciores suspitionem præbentes imminentis iam aut recidiuantis morbi Hispanici. Leues localibus abstergentibus & siccãtibus (admixtis propter imminẽtes inflammationes refrigerantibus) curantur. nimirũ hac mixtura quæ recipit tutiæ cum aqua rosata præparatę æruginis añ drach. ij. anethi combusti, abrotani vsti añ drach. j. bulliant in aquis rosarum & plãtaginis vnico feruore, mox sine expressione colentur. Maligniores post catholica remedia terges & siccabis cum vnguento ægyptiaco in dictis aquis dissoluto: postea etiam cum puluere mercuriali, aut mixtura sequenti, ℞ æruginis aluminis, pulueris mercurialis añ drach. j. vini albi vnc. ß. aquarum plantaginis, & rosarum añ vnc. j. bulliant leuiter & nõ colentur, vtere mixtis omnibus. Interea sumenda quæ contagioni resistunt, ne infectionis seminarium in partes internas irrepat, & venoso generi principibusq; particulis malum communicetur.

Ad abscessus inguinum.

INGVINVM abscessus post venæ sectionẽ

& medicamẽtis factas euacuationes resoluere aut maturare conuenit:maturatos verò aperire.apertos tergere,& tandem siccare & ad cicatricem perducere. Resolues eos ammoniaco in aceto & aqua vitæ resoluto & diachylone ireato, & similibus. Maturabis & (quod tutius hîc esse putatur)cõcoques hoc vnguento.℞ ficuum contusarum radicum liliorum alborum sub prunis coctorũ añ vnc. j. axungiæ porcinæ & terebinthinæ añ drach. vj. farinæ tritici vnc.ß.olei oliuarum & de lilio añ vnc.j.ß.croci scrup. ij. ceræ q. s. mixtis omnibus fiat vnguentum.Proderit hoc etiam ℞ radicum bryoniæ & altheæ elixarum & postea contusarum radicum liliorum alborũ sub prunis coctorum añ vnc.j.axungiæ porci colatæ,terebinthinæ,& olei oliuarum antiqui añ vnc.j.ß. misce & confice vnguentum. De paratu facilibus est farina tritici in oleo antiquo decocta,& cum terebinthina confecta. Maturus tumor candenti ferro aperiri debet. Neq; enim hîc tuta sunt quæ potẽtialia vocãtur cauteria. Apert⁹ mundet cũ melle rosato myrrha,aloe,admixto interdũ vnguẽto apostolorum, aut ægyptiaco : quibus theriacam aut mithridatium adijcere non erit inutile.

Conferet

Conferet hac de causa vnguentum sequens. ℞ farinæ fabarum vnc.ß.terbinthinę theriacę, mithridatij añ drach. iij. mellis rosati vnc. ij. myrrhæ & aloês añ drach.j.ß.olei de absinthio, & ceræ. q. s. fiat vnguentum, his peractis desiccabis & ad cicatricē perduces vlcus cum vnguento ex pōpholyge, cum triapharmaco, cū desiccatiuo rubeo. & cęteris huius farinæ. Interim ne putredo serpat, adhibebis remedia quę cōtagionis seminaria extingunt ac interimunt.

FINIS.

BERNARDVS

PODIVS LVCENSIS

Michaëli Ferrerio apud Auſcos medico hanc Aug. Ferrerij Pudendagram commendat.

Europæ partes qui ſe diffundit in omnes,
Et ſæuit medijs vrbibus Heſperiæ:
Si vacat, inſueti cauſas hîc aſpice morbi,
Qualem Phyllirides noſcere non potuit.
Nam cœli vitio vel labe vagatur Ibera
In Gallorum oris Auſonijsq́ Lues.
Cui priùs auſus erat præſcribere pharmaca nemo,
Affecti tamen hîc quo medeantur habent.
Quodq́ nec Hippocrates, nec Pergama rura dederunt
Ferrerius libro præſtitit exiguo.
Cuius es ingenium ſolitusq́ probare laborem,
Cui ſimilem Gallos vix habuiſſe putem.

Extraict desditz

LIVRES POVR LES CHIRVRGIENS, TOVCHANT l'administration de certains particuliers remedes.

Du boys sainct ou Guaiac. *Chap. 1.*

L'ADMINISTRATION du boys Indique, que lon nomme Guaiac ou boys sainct, proffite grandemét à personnes molles & delicates, & aux sanguins, & à ceulx qui sont affligés de pituite coulente, ou prompte à defluxion. Aux choleriques aussi & chaleureux est proffitable, quand la decoction est faicte en plusgrãde quantite d'eaue, & iusques a la cõsumptió de la tierce partie seulement: en y adioustant (si la chaleur est excessiue) quelques racines de cichorée. Aux melãcholiques & phlegmatiques abundans en humeurs crasses visqueuses, glutineuses, & gommeuses, n'est suffisant remede. Quoy noté si par ce moyen tu en-

treprends

treprends guerir la maladie de Naples que le vulgaire appelle cõmunement grosse verole, il te fault premieremẽt auoir recours au Medicin pour ordonner les ꝑparations, saignées & purgations. Ce faict, venant a la suerie, tu prẽdras huict onces de la pouldre dudit boys faicte a la Lime ou au tour, & nõ par incision ou contusion: prendras aussi quatre onces de son escorce en pouldre: & vne once de polipode. Tout ceci destremperas auec dix ou douze liures de bonne eaue, & laisseras tout reposer ensemble par vingt & quatre heures dens vn grãd vaisseau vitré, & couuert. Apres en feras decoction dens le mesmes vaisseau iusques a ce q̃ la moytie de l'eaue sera cõsommée, escumãt tousiours le pot, & reseruant a part l'escume. Si le malade excede en chaleur, tu te cõtẽteras les cuyre iusq̃s a la cõsumptiõ de la tierce ꝑtie, & y pourras mettre quelque peu plus d'eaue. Puis couleras ladite decoctiõ & la mettras a part pour faire suer tõ patiẽt, comme dirons apres. En coulant fault garder le boys qui reste cõme lye, pour icelluy nouuellemẽt destrẽper auec autres dix ou douze liures d'eaue fresche, & en fere decoctiõ iusques a ce que la quatriesme partie soit con-

sommée

ſommée. A laquelle quand ſera paſſée & coulée, adiouſteras vn peu de ſuccre, ou vn peu de miel commun, ou roſat, pour luy donner gouſt. De ceſte eaue boyra le patient a ſes repas. Toutesfois s'il a l'eſtomach debile, & que ſon foye ne ſoit trop chauld, au lieu de l'eaue tu pourras faire leſd deux decoctiõs auec de bon vin blãc purifié. Et s'il ya goutes & douleurs adiouſteras a la premiere decoction demy once d'hermodactyls: & pour nettoyer les humeurs aduſtes ſix drachmes de ſene. Ces preparations faictes, tu metras tõ patiẽt en quelque chambre ſecrete, & chaude, hors de tous vents & de tout bruyt: & dens ſon lict luy feras boyre ſix ou huict onces de la premiere decoction, ſur les quatre heures de matin, & le tiendras chauldement, & le garderas de bouger du lict de trois heures apres, afin qu'il ſue. Sur les neuf heures tu le pourras faire diſner. Apres midy enuiron les trois heures, de rechef luy feras boyre demy liure de ladite decoction, & ſur les huict heures le feras ſoupper. L'endemain, & conſequemmẽt iuſques a trente iours (peu plus ou moins) tu continueras ledit remede eſdites heures: & eſſuyeras diligentement ton homme, & ou il

y aura

y aura douleurs ou pustules, gummosites, & tumeurs l'oindras auec l'escume qu'aures reseruée. S'l ne peult endurer deux fois le iour la suerie, te contenteras le fere suer de matin. Et fault pour biẽ faire que le patient ne bouge de sa maison iusques a la fin de la guerison combien qu'aucuns donnent temerairement liberte de sortir. Quant a la maniere de viure, il euitera toutz potaiges, & toutes viandes bouillies & humides. Laissera toutz fruictz, fors que les passerilles, amandes sucerées, & pignõs sucrés, ne mãgera qu'a disner & soupper, & alors vsera de pouletz, gelines, chapons perdris, pigeons, tourtourelles, griues, lapins, cheureau, mouton, veau tout rosti. S'il tombe en si grande imbecillite qu'il ne puisse mãger chair, luy permettras lorge mondé, & la panade, & quelques moyaux d'œufz: & l'aduertiras q̃ moins il mãgera plus luy proffitera. Quant au pain, ie præfereray tousiours le pain de bõ froument mixtioné de quelque partie de son ou bran, au pain biz. Si le ventre est serré, de trois en trois iours luy donneras vn clystere commun: ou en ceste sorte. ℞ primæ decoctionis ligni Indici lib.j. & qr.j. casliæcum saccaro cõditæ & mellis rosati añ vnc.ij. olei cõ-

G munis

munis vnc.iij.salis cómunis parũ, mixtis oĩb9 fiat clyster. Et pour euacuer les humeurs qui ne peuuẽt estre conuerties en sueur, luy feras prendre medicine laxatiue vne fois chascune sepmaine, ou de dix en dix iours, sur quoy prendras conseil du medecin. Si le malade est enfant de laict, tu le purgeras par clysteres, & feras ordonner quelque medicine laxatiue a la nourrice, affin q̃ de ce laict alteré de la vertu de ladicte medicine l'ẽfant soit purgé. Puis feras boyre a l'enfant trois onces de la seconde decoction chascun matin, & le feras suer huict ou dix iours, par interualles, s'il est besoing. Tandis la nourrice viura cõme si elle estoit malade de la mesmes maladie. Aucuns distillent par alembic la premiere decoction dudit boys, & d'icelle vsent pour fere suer les enfans, qu'est remede moyns deplaisant au goust, & fort vtile.

Des inunctions. Cha. ij.

La guerison par inunctions qui reçoyuent argent vif, a bon droit pourroit estre estimée la plus seure cõme plus prõpte, n'estoit q̃ en peu de iours dõne grand trauail, & a cause de l'argẽt vif laisse tousiours quelques mauuais accidẽts. Parquoy faut prẽdre esgard a la correction & mixtion d'icelluy. Et premieremẽt faut

faut entendre de quoy & cõment doibuent estre cõposés lesditsonguents. Car procedant par raison la ou il apparoistra plus de tuberosites & de neuds, il y fault beaucoup plus de gresses: la ou y aura plus de pustules & vlceres, il y fault plus de pouldres. Pour gens sanguins, delicats, & pour gens choleriques, & en temps chault, il y fault plus de beurre & d'huille rosat. Pour les enfans les gresses & le beurre doibuẽt occuper la plus grãde partie de l'onguent. Pour les robustes tu y pourras mettre autant d'argent vif comme monte la troisiesme ou quatriesme partie des autres choses qui entrẽt a l'onguẽt. Pour les delicats suffira la sixiesme partie. Pour les enfans la septiesme ou huictiesme: & fault qu'il soit bien arresté & amorti. & curieusemẽt pilé & meslé. En tout soit l'onguent composé de choses remollitiues, rarefactiues, resolutiues, abstersiues desseichãtes, & d'argent vif, comme sensuit. ℞ vnguenti martiati & triapharmaci añ vnc. ij. lythargyri vnc. iij. minij, lapidis calaminaris, myrrhæ, aloes, marchasitæ argenteæ añ vnc. j. axungiæ porcinæ recentis mundatæ a pellib⁹ butyri recentis sine sale añ lib. j. succi limonũ, aquæ vitæ, olei de terebinthina, & laurini añ

 vnc.

vnc.j.ß.hermodactylorũ styracis liquidæ,ammoniaci aristolochiæ rotundæ aã vnc.ß.ducãtur diu in mortario irrorando oleum rosaceũ & aquã scabiosæ. Postea adde argẽti viui cum sale & aceto aut saluia extincti vnc.x. & ceræ q.s.mixtis diligẽter oĩb⁹ fiat vnguentũ. Duq̃l, ou d'autre semblable, apres les preparations & vniuerselles purgations, tu oindras tout le corps du malade au pres du feu, fors que la teste la poictrine & les ayßelles : ausq̃lz lieux ne doibuent toucher tels onguentz, combien que les empyriques paßent oultre. Incontinẽt enuoloupperas tout tõ homme auec linceulx chaulds, ou force estouppes chauldes, & le mettras dens le lict pour suer. Pour augmenter la sueur & fere penetrer l'onguent mettras aux pieds deulx au trois gros caillous fort chaulds: ou feras quatre sachets pleins d'orge & toutz chaulds les appliq̃ras l'un aux pieds, l'autre entre les cuysses, & le tiers & quart soubz les aysclles. Suffira fere l'inunction vne fois le iour quatre ou cinq heures auãt disner continuant iusques enuiron huict iours, que les pustules vlceres & douleurs serõt gueries, & la bouche sera dedans fort vlcerée. Aucuns oignent deux fois le iour, de matin & enuirõ

quatre

quatre heures apres disner ou apres soupper, & en tout n'y employét que quatre ou cinq iours.toutesfois les scandales qui en suruiennent tesmoignent asses combien est aspre, & dangereuse ceste hastiuite. La maniere de viure icy n'est si curieuse qu'a l'usage du guaiac. Car lon permet vser suffisamment de toutes bonnes viandes bouillies & rosties,& de boyre vin. Toutesfois seroit bon leur faire boyre vne fois a disner,& a soupper,de l'eaue ou du vin ou auroit cuyt ou demouré en infusion le boys de guaiac. Si le ventre est dur luy feras prendre vn clystere. Et sera bon qu'apres toutes inunctions ton patiét preigne quelque medecine laxatiue,pour chasser ce qui reste d'humeurs putrides corrumpues & superflues De la guerison des vlceres de la bouche nous dirons apres.

Des perfums. *Chap. iij.*

LES perfums de cinabre vexent grandement la personne,pource ne doibuent estre employés a gens delicats & de foyble nature, fors s'ilz refusent toutz autres remedes. D'icelluy lon faict pouldre ou trocisques auec mixtion de plusieurs autres choses qui repriment sa malice,comme sont encens,myrrhe,

 benioin,

benioin,ſtyrax,ladanũ,boysd'aloës,xilobalſã-
mũ,carpobalſamũ,ſchænanthũ,calamus aro-
maticus,cyperus,dictamn⁹,galanga,gentiana,
gariofilli,macis,&c.Le moyen de la mixtion
eſt que pour les robuſtes a chaſcune once de
cinabre,y fault quatre ou cinq drachmes de
correctifs.Pour les delicats ſuffit qu'a deux
parties de correctifs y entre vne de cinabre.
Pour les mediocres il y fault pour le moyns
autãt de correctifs cõme de cinabre.Pour biẽ
fere tu te retireras au medicin qui ſuyuant les
canons de l'art,& les cõſideratiõs de la nature
du patiẽt de la cõſtitutiõ de l'air,& des autres
circunſtãces,en fera la ꝓportion.Laquelle tu
appliqras ainſin.Tu mettras tõ malade désvne
petite chãbre biẽ cloſe,& le feras aſſeoir tout
nud ſur vne ſelle percée ou autre,tellement
qu'il ſoit aſsis hault,& que tout a lentour ſoit
enuironné & cloz de drap cõme dens vn pa-
uillon,ou lict biẽ encortiné.Alors feras bruſ-
ler dens ladite cloſture,deux ou trois drach-
mes de la cõpoſition de cinabre. De ce per-
fum vient ſi grande ſueur au patient que biẽ
ſouuẽt il en deffault.Quand il aura aſſes ſué
la dedans,tu l'enuolopperas auec des draps
chaulds,& le mettras dés le lict,& le feras en-

 cores

cores ſuer vn peu, puys l'eſſuyeras. Pourras reiterer ce remede deux ou trois fois le iour, ſelon que la conſtitution du temps,& la vertu & nature du malade le requerront:& continueras iuſques a ce q̃ les puſtules humeurs, vlceres,douleurs ſeront gueries,& la bouche ſera fort vlcerée. Et pource qu'il ya grand dãger de ſyncope pourras donner au patient deux moyaux d'œufz auant qu'entrer au perfum:& luy appliqueras ſur le cueur vn epitheme cõpoſé d'vn peu de vin,d'eaue roſe,& de la pouldre diamargaritonis frigidi. En ſuãt auſsi lon permet qu'il ſorte le nez hors du pauillon,quelquefois,pour prẽdre vn peu d'air. Et quand ne peult cõtinuellemẽt endurer le remede,lõ luy dõne quelques iours de repos.

Des vlceres de la bouche. Chap.iiij.

DES le commencement que la bouche ſera vlcerée tu luy feras gargariſer du laict, & puis d'eaue d'orge auec vn peu de miel roſat & diamorõ:& cõſequẽment vſeras de gargariſmes refrigeratifs & deſiccatifs,y entremeſlãt touſiours quelque abſterſif, en ceſte maniere. ℞ plãtaginis & caude equinæ añ M.j.ordei integri comarum abſinthij ſumach añ vnc.ß.

 corticũ

corticum malorum granatorum lenticularum & nucum cypressi añ drach.ij. decoquantur in lib.ij.aquæ chalybatæ donec media pars cõsumpta sit: & in colatura dissoluantur mellis rosati, vini granatorum, diamori, & rob de ribes añ vnc.j.mixtis omnibus fiat gargarismus. A la decoction duquel pourras mettre quelques drachmes d'alun de roche si les vlceres sont trop rebelles. Tu pourras aussi vser des eaues de rose, de plantain, & de cheurefueil auec les Rob de ribes & de Berberis, & vn peu de miel rosat.puis sera bon toucher les vlceres auec du couton trempé en eaue sublimée, ou en eaue forte corrigée de l'eaue rose & de plantain. Aucuns s'aydent de l'eaue distillée de ces trois choses, c'est asçauoir de the riaque, de vinaigre, & de l'eaue de vie, tant d'vn que d'autre. En laquelle destrempent du bole armene, ou de la terre sellée, & mouiller du coutõ en ladite mixtion, duquel apres touchent lesdites vlceres. Au lieu de ladite eaue i'ay approué ceste mixtion, ℞ aquarum plantaginis rosarum & prunellorum agrestiũ añ vnc.j.aceti & aquæ vitæ añ drach.vj. mellis rosati & diamori añ drach.iij.theriacæ, boliarmeni, aluminis añ drach.ij. Stét aliquot horas

super

ſuper prunas abſq; ebullitione, poſtea colent leniter. Dens ceſte mixtion tu mouilleras du couton & en toucheras les vlceres de la bouche. Si par ces remedes tu n'aduances rien, fais ſuer ton malade auec la decoction du boys ſainct, huict ou dix iours, comme a eſte dit cy deſſus. Et garde toy tant que pourras, d'uſer icy des autres ſueries qui ſe font par argent vif. Pource que ces remedes excitent nouuelles vlceres en la bouche, & empyrent celles qui ſont deſia faictes.

Des tuberoſites, neuds, ſcirrhes, & ſemblables durtes & tumeurs. *Chap. v.*

IL fault guerir les tuberoſites, ſcirrhes, & neuds qui viennent a la teſte, iambes, & bras, en ceſte maniere. Premierement celles qui ne ſont trop dures fault mettre en voye de reſolution: les dures fault mollifier & reſouldre: & euiter tant que ſera poſsible la ſuppuratiō, que d'icelle n'en vienne corruption a l'oz. Si viennent a ſuppuration, tu ne feras la cauteriſation, cōme lon faict auiourdhuy, iuſques a toucher viuemēt a l'oz. Car de cela vient vne grande deſiccation a l'oz, tellement que peu apres de luy meſmes ſe deſlore, & rend force eſcailles: aydāt a ce la malice de l'humeur qui

pour

pour cela ne reste d'inuader ladite partie, ains la trouuāt foyble & imbecille s'arreste la, & la gaste dauantage. Pource tu mettras ton cautere, non dessus la tuberosite, ains au bout d'icelle seulemēt qui tēd en bas, & l'enfonceras legeremēt, de sorte que ne touche ni a la tuberosite, ny a l'oz que bien peu. Ce fait tu appliqueras sur lesdites tuberosites & durtes tes remedes exterieurs tels que verras estre necessaires, & au trou du cautere tes mundificatifs, y entremellant tousiours vn peu de theriaque, ou de mithridat a cause de la venenosite. Si ces tumeurs sont fort dures & grādes, & fort adherātes a l'oz, tu y mettras cest emplastre. ℞ radicis bryoniæ & cucumeris agrestis añ vnc. iij. altheæ cū radicibus. M. ij. medullæ radicis ebuli vnc. ij. aquæ fontanæ & vini flauescentis optimi añ lib ij. decoquātur vsq; ad consumptionē liquorū. Postea exprimant, & expressioni addantur pinguedinis humanæ, butyri recētis, axungiæ porcinæ recētis terebinthinæ añ vnc. ij. styracis liquidæ, ammoniaci, bdellij, galbani, opponaci, sagapeni, gūmi elemi & aquæ vitæ añ vnc. j. aristolochiæ rotundæ hermodactilorū, castorij, thuris, baccarū lauri, masticis. añ vnc. ß. argenti viui cū saliua extincti

vnc.vj.ceræ.q.ſ.fiat emplaſtrũ molle. Si le mal eſt aux iambes ou aux bras tu y pourras employer les perfums de cinabre & des marchaſites. *De la pelade. Chap.vi.*

QVAND le poil de la teſte ou de la barbe ou des ſourcilz tombe tu fométeras le lieu de ceſte decoctiõ ℞ ramẽtorũ ligni indici vnc.j. myrtillorũ,corticis pini,roſarũ alba. comarũ abſinthij & ſenę añ vnc.ſ.ladani,aloes,corticis tamaricis & ſpicęnardi añ drac.iij.vini adſtringentis lib.j.olei myrtini & de meliloto añ lib. ſ.bulliãt in duplici vaſe ad tertię partis cõſumptionẽ,& cũ colatura calida foueantur partes depiles & deformes. A ce meſmes vault l'eaue roſe en laquelle aurõt bouilli quelquesgrains de ſublimé,principalemẽt ſi on y adiouſte q̃lque peu de ladanum,ou d'aloes,ou d'eſcorce de tamarix,& de pomade pour les reduire a forme d'onguent. *Des ongles qui tõbent.Cha.vij.*

PAR meſmes remedes fault retenir les ongles qui tombẽt.Si ne les peulx retenir, tu les feras cheoir bien toſt cum vnguento baſilico ou auec de la farine de froment incorporée auec du beurre,& auec la decoction des mauues & des violettes reduitte a forme de linimẽt. Quãd l'õglę ſera hors,tu laueras ſon lieu

auec

auec eaue d'orge ſuccrée: puis auec huille d'œufz: & pour en fere reuenir vn autre, tu couuriras ledit lieu de ceſt oignement. ℞ ceræ nouæ vnc. ij. terebinthinæ vnc. ß. olei roſati vnc. j. miſce fac vnguentum.

Des fentes & creuaſſes des pieds & des mains.

Chap. viij.

TV prendras d'abſinthe, fumeterre, mercuriale, ſcabieuſe, roſes violettes, fleurs de roſmarin feuilles d'enula cãpana, & de lapatiũ acutũ: & en feras decoction en eaue, iuſques a la cõſumptiõ de la moytie & de la vapeur toute chaude fomẽteras la partie ou ſerõt les creuaſſes: & incõtinent y appliqueras ceſt oignemẽt. ℞ ſucci limonũ olei de tartaro & roſati. añ vnc. j. aceti ſcyllitici vnc. ß. boracis & viridis æris, añ ſcrup. ij. cãphoræ ſcrup. j. ſublimati in puluerem redacti grana. iij. pomatæ quantũ ſatis ad incorporandum: fiat linimentum. Aucuns y employent les perfums de cinabre.

Des piſſechauldes & vlceres des voyes vrinales.

Chap. ix.

EN ceſte maladie l'ardeur d'urine que les vulgaires appellent piſſechaude, prouient cõmunemẽt des vlceres des voyes vrinales, principalemẽt de la veſſie: & de la verge. Deſq̃lles

partie

parties nous tracterons icy, reseruants la cure des vlceres des reins, & des vreteres aux physiciens medicins. Les vlceres de la vessie ont ces signes. Grand' douleur au pecten & au fons du ventre, tourment & trauail en pissāt: l'urine est pleine de bourbe, ou l'hypostase est crasse cōme les execremēts du nez, ou cōme s'il y auoit de la farine. Aucunesfois lon y voit parmi quelques escailles, ou substances semblables a pieces de lames. Les hyposthases embrouillées cōme s'il y auoit du bran, tesmoignent la vessie estre galeuse. Si la purulence sort seule sens pisser, cest signe que l'ulcere est interieurement dens la verge, & non ez autres parties. La guerison gist premieremēt en purgations vniuerselles. Secondemēt en abstersifs. Tiercemēt en glutinatifs desiccatifs & mitigatifs de l'acrimonie. Les purgations tu reqrras du medicin. Puis deux ou trois iours de suitte feras boyre a ton patient cinq ou six onces d'hydromel commun & clair, ou de la decoction d'orge & de passerilles ensemble, trois ou quatre heures auant disner, pour mōdifier l'ulcere & nettoyer la partie. Apres cela parferas la guerison auec ce q̄ sensuit, ℞ amyli & medullæ quatuor seminū frigidorū maiorum

iorũ añ drach.j.ß.ſeminis plãtaginis torrefacti ſeminis papaueris albi pulueris glycyrrhizæ añ drach.j.granorũ alkekengi,pinearũ iuiubarũ & ſebeſten oĩm aqua ſolatri madefactorũ añ drach.ij.trociſcorũ de carabe & de bolo añ ſcrup.ij.ſirupi myrtini.q.s.miſce & confice elect.liquidũ.Detur magnitudo auellanæ magnæ ieiuno ſtomaco,per ſe,vel cũ aquis roſarũ & plãtaginis,& in vltima menſa dentur pineæ nucis grana.vij.in aquis roſarũ & ſolatri macerata.Aucuns vſent d'iniections par ſyringues,en ceſte maniere.℞ ſeminũ frigidorũ maiorũ cõtuſorũ.s.pſylij plãtaginis & papaueris albi añ drach.iij.roſarũ lẽticularũ hordei iuiubarũ añ vnc.ß.ſeminis malue & hyoſcyami foliorũ & corticũ ſalicis añ drach.j.ß.paſſularũ cũ granis cõtuſarũ granorũ myrti añ drach.ij. decoquant in aqua iuſtæ quãtitatis ad tertiæ partis cõſumptionẽ,& colatura inijciat p ſiryngã.Le remede ſera meilleur ſi lon y deſtrẽpe de diagragãt,& vn peu de trociſqs de bolo,& d'alkekengi. Mais il te fault bien aduiſer que de la cõtinuation des iniections refrigerãtes tu ne gaſtes le muſcle du col de la veſſie.Car ſouuẽt il en tombe en paralyſie, tellemẽt que le patient ne peult apres cõtenir ſon

 vrine.

vrine. L'iniectiõ de laict a plusieurs intétions est bonne.

Des pustules ou chancres de la verge. Cap. x.

LES pustules de la verge qui ont quelque malignite pourront estre gueries prõptement par ce remede. ℞ æruginis, tutiæ præparatæ, abrotani vsti añ drach. j. ß. aluminis drac. j. bulliãt leuiter ĩ aquis rosarũ & plãtaginis, postea colentur. Si la malignite est grande tu vseras de la poudre de Mercure auec de l'alum & de verdet, les destrempent auec lesdites eaues.

Des bosses chancreuses ou poulins. Chap. xi.

APRES que ton patient sera saigné & purgé, tu tascheras fere resouldre ou meurir les tumeurs qui viennent aux aysnes. La maturation est estimée icy plus seure. Pour laquelle tu vseras de cest oignement. ℞ rad. bryonię & altheæ añ vnc. j. radicis lilij albi vnc. j. ß. decoquantur in aqua ad consumptionem: postea exprimantur, & expresioni addantur farinæ tritici & terebinthinæ añ vnc. j. olei oliuarum antiqui, olei de lilio, axungiæ porci colatæ añ q̃r. ß. ceræ. q. s. fiat vnguentum. Ou tu prendras vn moyau d'œuf, & y mesleras du saffran, & de la Terebinthine, & vn peu d'huille vieulx, & du sel & en vseras comme de lautre.

Quand

Quand la tumeur sera meure, tu l'ouuriras auec vn cautere actuel, ou auec vne lancete: ou s'il craint le fer, tu vseras de ce cautere potentiel. ℞ vitellum oui vnũ. fermenti, nitri, salis armoniaci añ scrup. j. cantharidarum & croci añ scrup. ß. opij gr. iij. misce & reduc ad formam vnguenti. Huius loco vti poteris oleo ex vitriolo destillato. Auec l'onguent qui s'ensuit tu pourras fere l'ouuerture dens six ou sept heures, ℞ vnguenti populei vnc. ß. lapidis hematitis scrup. j. mercurij aut arsenici sublimati drach. ij. opij gr. iiij. misce & pone super apostema maturatũ secundũ magnitudinẽ foraminis quod facere intẽdis. Quãd l'ouuerture sera faicte tu osteras ledit cautere, & pour fere tomber l'eschare mettras a son lieu de beurre auec vne fueille de chou. Mais auant qu'appliquer ces cauteres, il fault mettre quatre doitz de large tout au tour du lieu du cautere, quelque defensif: qui garde de couler les humeurs qui seront esmeues par la douleur. Pour ceci lon vse cõmunement de bole armene destrempé auec du vinaigre & d'aulbins d'oeufz. Ceci fait & accompli tu mondifieras l'ouuerture auec cest vnguẽt, ℞ farinæ fabarũ & hordei añ drach. iij. pulueris ireos myrrhæ

aloes

aloes theriacæ an̄ drach.j.ß.mellis rosati vnc.
iij.olei de Iunipero & succi apij depurati an̄
vnc.j.ß.cerę q. s. misce,fiat vnguentum,vel ℞
vnguenti apostolici & ægyptiaci an̄ vnc.
j.theriacę & mellis rosati an̄ drac. vj.
pulueris mercurialis quē præcipi-
tatū vocant & mirrhæ an̄ drac.
j.ß.succi anagallidis depura-
ti vnc.ß. ceræ q. s. misce
& confice vnguentū.
Quād l'ulcere sera
bien nette tu
vseras de
basi-
licum magnum cū triapharmaco,puis de dia-
pōpholigos,de vnguen-
tū desiccatiuum ru-
beum, & des
autres de-
sicca-
tifz.

FIN.

H Coruinus

CORVINVS MALEZIVS AEMILIANENSIS

Lectori.

Multis nominibus diues fœlixq́; Telosa
Creditur, auspicijs iuris, sanctoq; Senatu,
Et Cerere & Baccho, glasto, rapidoq; garumna
Ditior ipsa tamen medico censebitur vno
Qui vitam patriæ viuens moriensq; relinquet,
Nec patietur eam immortali laude carere.
Fœlix illa quidem, Musisq; & Apolline digna
Quæ fouet in gremio genitum de Pallade partum
Ferrerium medicum nulli probitate secundum,
Præstantem ingenio, doctrina, atq; arte medendi.

EIVSDEM FERRERII
versus aliquot Latini.

IANO PARDELIANO PANlasio, Vincentio Riuano Carp. Bernardo Podio Lucensi vatibus oliuam offerentibus.

Fœlices ramos fructusq; feracis oliuæ
Conserite in vestros vsus diuina propago,
Palladis est arbor sacrandis vatibus apta
Quos rapit æthereus furor, & cœlestis origo
Non finit ingenio vacuas traducere noctes.
Me nihil æthereum mouet, aut cœleste fatigat,
Sed tenet alta quies, somnusq; profundus oberrat
In medijs chartis quas pingere conor in hortis
Pieridum, me torpor habet, me ignaua voluptas
A Musis procul esse facit doctaq; Minerua.
Sed vultis, forsan, placidos perrumpere somnos
Vt vigili studio scandamus Palladis arcem.
Dux erit hæc arbor, dux arboris author Athena,
Dux lauro, atq; hedera dignus Durbanus Apollo,

Peruigil est Pallas, data sunt mea membra sopori:
Suauiter illa canit, nos durè stertimus: illa
Armata incedit, nos stamus semper inermes:
Illa sibi teretes vigilesq; sacrauit oliuas,
Nos et mandragoræ & capitata papauera cingunt:
Illa Iouis cerebro nata est, nos semine putri.
Vix patimur nostras coniungi fœdere dextras
Quas diuersa trahunt vertuntq; in stamina Parcæ.

De fato.

Quod veteres fatum tribuêre micantibus astris
  Ordine constabat, tempore, lege simul.
Lex erat exemplar fatiq; seuera voluntas,
  Ordo sequebatur, tempora legis erant.
Quattuor his totum compleri sortibus orbem
  Dixerunt Indi legitimiq; sophi.
Sic tamen vt rerum causas fatiq; ministros
  Mens diuina suo flecteret arbitrio
Vt possis firmas quas ponunt sydera leges
  Effugere, & cœlum fallere mente pia.
Hoc te Durbanus certa ratione docebit
  Durbanus patriæ gloria prima suæ.

In nuptiali conuiuio obtulerunt personati Astrologi.

Laniger occumbit, cor cœli Cancer adumbrat,
Ortus habet lances, inferiora Caper.
Centaurum Saturnus agit, Mars proximus instat.
Lumina cœlestis continet vrna duo.
Cum Ioue blanda Venus Capricorni permeat astrum.
Mercurius Piscis torpida membra tenet.
Circumstant Hœdi, Vultur, Cynosura, Bootes,
Hinc Canis, hinc Serpens, hinc Lepus, ara, Leo.
Sydera nos tacito spectamus euntia cursu
Ne mala de fato progrediente cadant.
Vos contrà, Heroes, lasciuis ignibus actos
Immemores cœli detinet vnus amor.
Nec furibunda Capri terrent vos cornua, Martis
Nec furor, aut rabidi turgida colla Canis.
Complexum Veneris solum spectatis, & ignes
Quisq; pharetrato versat amore suos.
Respicite in cœlum, sunt plena Cupidinis astra:
Complexum solis pulchra Diana capit.
Nuper erat Veneri formoso corpore iuncta
Nuper se sociam iunxerat ipsa Ioui.
Nec Martis radios est dedignata videre,
Nec spreuit pauidi lumina tetra senis.
Alma Venus superum patri se corpore iunxit,
Cætera sunt placidis consociata modis.

Quid mirum si vos eadem tractatis vt astra?
Certum est à superis inferiora regi.

Phœbus amore saucius ad Gallam.

Galla pharetrati venerabile numen Amoris
Quæ flammas, arcus, tela proterua geris.
Siste gradum & phœbi specta memorabile vulnus
Quod dedit è radijs vna sagitta tuis.
Forte Tolosanas cum viseret ille sorores
Incidit in vultus insidiosa tuos.
Et velut è cœlo delapso fulmine tactus
Corruit, & languens semianimisq; iacet.
Hunc circum tristes fundunt suspiria Musæ
Intendunt gemitus dilacerantq; comas.
Inclamant, ô Phœbe pater quæ tanta potestas?
Quis tibi de superis vltima fata parat?
Nonne perennantis Iouis es Latonia proles?
Nonne tuum complet Iuno superba chorum?
Pan deus Archadiæ resonat tua carmina Phœbe,
Atq; tuos saltus pulchra Diana colit.
Lusit Amor tecum, & Veneris pia numina risit,
Iunxit & æterno fœdere amicitiam.
Quis tandem è superis temeraria tela retorsit?
Dicage Phœbe pater quo feriente peris?
Is rediens ad se flagrantibus vndiq; membris
Intremit, alternas exagitatq; genas.

Contrectat manibus barbam flauosq; capillos,
Et conuulsa tenet lumina fixa solo.
Mox velut è somno surgens altoq; veterno
Fertur in has voces, alloquiturq; Deas.
Nostri causa mali diuina potentia non est,
Inquit, non cœlum, terra ve facta grauis,
Non pater omnipotens, nec Amor, nec Iuno superba,
Non magni Heroës, Indigetes've dij.
Virginis est radius quæ candida Galla vocatur,
Illa, ait, in proprio Lumine fulmen habet,
Fulmen atrox, flammasq; leues, celeresq; sagittas,
Intensos arcus, letiferasq; faces.

Ad Ferriolum.

Ferreus est nexus nullo violabilis æuo
Qui cum nominibus pectora nostra ligat.

FINIS.

ERRATA.

Quatern.C.fac.2.lin.16.conopæo
Fac.15.lin.14.incoquitur enim
Lin.18.creditur
Quatern.D.fac.2.lin.j.decocti
Fac.10. lin. 21. possumus
Quatern.E.fac.8.lin.2.nucum cupresi

Tolo-
sæ, Ex Prælo
I. Colomies.

1553.

